

BIULETYN

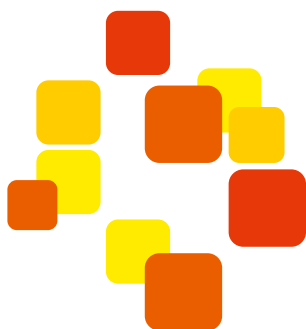
STOWARZYSZENIA BOF

numer 1 / wrzesień 2016

Stowarzyszenie

Białostockiego Obszaru
Funkcjonalnego

- ul. Mickiewicza 74 lok. 6
- 15-232 Białystok
- tel./fax 85 661 15 38

BIAŁOSTOCKI
OBSZAR
FUNKCJONALNY

Szanowni Państwo,

Jest mi niezmiernie miło przedstawić pierwsze wydanie Biuletynu Stowarzyszenia BOF. Niniejsza publikacja poświęcona jest zagadnieniom związanym z organizowaną przez nas konferencją w dniach 14-15.09.2016 r. pt. „Wpływ Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej obszarów funkcjonalnych w Polsce”.

„Atrakcyjność inwestycyjna” to pierwszy z celów strategicznych zapisanych w „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020”. Jego realizacja z jednej strony wychodzi naprzeciw wykorzystaniu takich mocnych stron Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego jak: korzystne położenie, wysoki potencjał ludnościowy, załączki sektorów rozwojowych mogących stać się inteligentnymi specjalizacjami gospodarczymi, potencjał do tworzenia atrakcyjnych terenów inwestycyjnych czy potencjał naukowy, a z drugiej strony pomaga przeciwdziałać problemowi niedostatecznej atrakcyjności inwestycyjnej BOF.

Gminy tworzące obszar funkcjonalny Białegostoku posiadają duży potencjał rozwojowy, który odpowiednio wykorzystany, szczególnie w kontekście zintegrowanych i spójnych działań w zakresie realizowanych inwestycji oraz projektów, służyć będzie podniesieniu atrakcyjności inwestycyjnej terenu BOF, a tym samym wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców tegoż obszaru. Instrument ZIT daje nam szansę na większą integrację oraz maksymalne wykorzystanie możliwości rozwojowych w ramach środków finansowych pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020. Chcemy je dobrze wykorzystać.

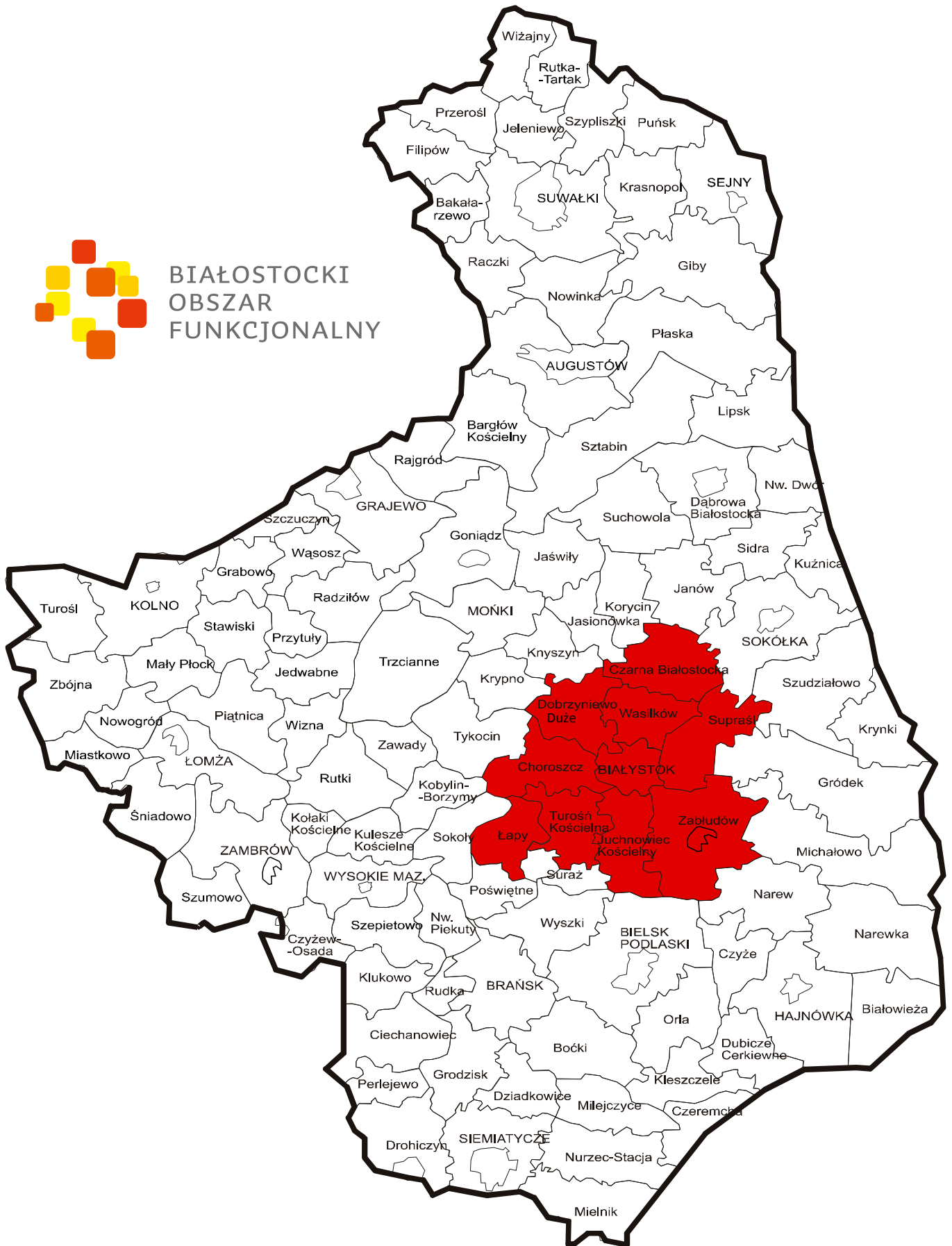
Na łamach niniejszej publikacji prezentujemy krótkie charakterystyki gmin tworzących Białostocki Obszar Funkcjonalny, ukazując ich walory i potencjał inwestycyjny.

Zapraszam do, mam nadzieję, interesującej lektury.

Tadeusz Truskolaski
Prezes Zarządu Stowarzyszenia BOF
Prezydent Miasta Białegostoku

BIAŁOSTOCKI OBSZAR FUNKCYJNALNY

Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (Stowarzyszenie BOF)

Stowarzyszenie BOF zostało zarejestrowane 13 stycznia 2014 roku. W jego skład wchodzi: stolica województwa podlaskiego – miasto Białystok oraz 9 gmin należących do powiatu białostockiego, w tym gminy miejsko-wiejskie: Choroszcz, Czarna Białostocka, Łapy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów oraz gminy wiejskie: Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Turośń Kościelna. Na mocy *Porozumienia w sprawie powierzenia Instytucji Pośredniczącej zadań dotyczących realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020 (RPOWP 2014-2020) oraz wdrażania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020 (Strategia ZIT BOF)* Stowarzyszenie BOF pełni rolę Instytucji Pośredniczącej w odniesieniu do zadań związanych z realizacją Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz wdrażania Strategii ZIT BOF.

Białostocki Obszar Funkcjonalny	Wartość 2014 r.
Liczba mieszkańców (osoby)	413 319
Powierzchnia (km ²)	1728
Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)	239

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stat.gov.pl, sierpień 2016 r.

BOF zamieszkuje ponad 413 tys. ludności, czyli 34,7% mieszkańców województwa podlaskiego, co plasuje ten obszar na 14. miejscu wśród 24 miejskich obszarów funkcjonalnych realizujących ZIT w Polsce, a także na 11. miejscu wśród 17 MOF ośrodków wojewódzkich w Polsce. BOF położony jest w północno-wschodniej części kraju na obszarze 1728 km², stanowiącym 8,6% powierzchni Podlasia. Jeden km² powierzchni Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego zamieszkuje średnio 239 osób, co stanowi 72% średniej miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)

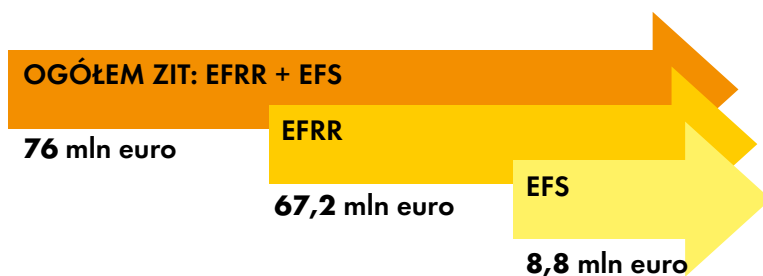
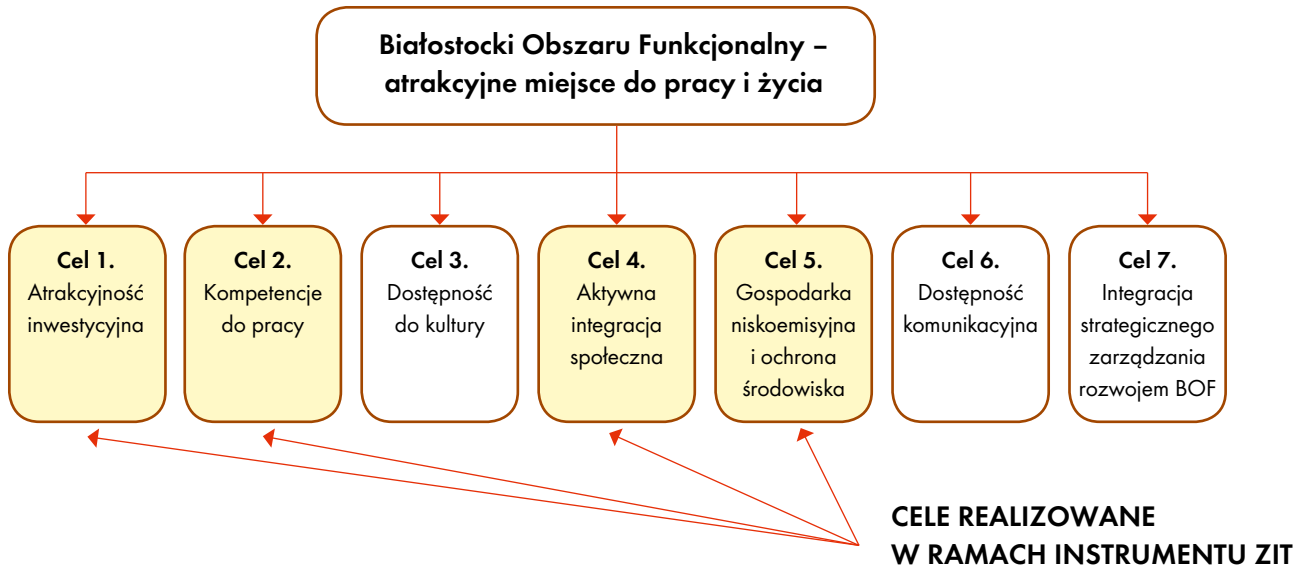
Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są narzędziem rozwoju terytorialnego. Cele realizacji ZIT to przede wszystkim:

1. Rozwój współpracy i zwiększanie stopnia integracji funkcjonowania jednostek administracyjnych tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem komplementarności działań jest największa;
2. Wsparcie rozwoju partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na rzecz rozwiązywania problemów ponad granicami administracyjnymi;
3. Realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast oraz ich obszarów funkcjonalnych;
4. Zwiększenie wpływu miast i powiązanych z nimi obszarów funkcjonalnych na kształt i sposób realizacji działań w ramach polityki spójności.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020 (Strategia ZIT BOF)

Strategia ZIT BOF opracowana przez Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego w jasny i precyzyjny sposób przedstawia zdiagnozowane problemy gospodarcze, środowiskowe, klimatyczne, demograficzne i społeczne, które mają wpływ na Białystok i jego obszar funkcjonalny oraz sposoby ich rozwiązania na gruncie operacyjno-wdrożeniowym.

Misja i cele Strategii ZIT BOF

Całkowita wielkość alokacji przewidziana na wdrażanie Strategii ZIT BOF w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

Wdrażanie Strategii ZIT BOF polega na realizacji sformułowanych w niej celów rozwojowych, działań i celów szczegółowych za pośrednictwem projektów realizowanych między innymi z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020, jak i z programów krajowych, tj.: Programu Operacyjnego Polska Wschodnia oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (projekty komplementarne).

CEL I. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

Cel „Atrakcyjność inwestycyjna” wychodzi naprzeciw wykorzystaniu potencjalnych szans BOF, jak: poprawa dostępności, rozwój technologii ICT, wzrost zainteresowania inwestorów wschodnią częścią kraju oraz wzrost potencjału gospodarek wschodnich. Realizacja Celu 1. będzie przeciwdziałała kluczowym słabym stronom BOF, takim jak: niedostateczna atrakcyjność dla inwestorów zewnętrznych, niskie nakłady inwestycyjne, niskie wykorzystanie zasobów pracy, niekorzystna sytuacja dochodowa mieszkańców oraz niski wewnętrzny potencjał gospodarczy.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 1.2. Wsparcie inwestorów

Działanie 1.2. Stworzenie sieci terenów inwestycyjnych

Poddziałanie 1.2.1. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych

Poddziałanie 1.2.2. Zapewnienie dostępności terenów inwestycyjnych

Wysokość alokacji na CT 3 w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym

Symbol	Opis	Wysokość alokacji (mln euro)	Procent alokacji ZIT	Procent alokacji RPO (CT 3)
CT 3	Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	12,15	16,0	8,2

PI 3a	Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	12,15	16,0	8,2
-------	--	-------	------	-----

Symbol	Opis	Wysokość alokacji (mln euro)	Procent alokacji ZIT
PI 7b*	Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	1,57	2,1

* PI 7b w projektach zintegrowanych z PI 3a.

Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Białostocki Obszar Funkcjonalny, Białystok 2016, s. 287.

CEL II. KOMPETENCJE DO PRACY

Cel „Kompetencje do pracy” zakłada przede wszystkim wykorzystanie atutów wysokiego potencjału ludnościowego BOF oraz istniejącej sieci kształcenia na wszystkich poziomach. Koncepcja celu zakłada także wykorzystanie rysującej się szansy, jaką stanowi zmiana postaw społecznych wywołanych potrzebą uczenia się przez całe życie. Realizacja Celu II. przyczyni się w sposób zasadniczy do zniwelowania jednej z kluczowych słabości BOF, jaką stanowi niedostosowanie kompetencji mieszkańców do zmieniających się potrzeb pracodawców. Powinno nastąpić podniesienie stopnia wykorzystania zasobów pracy i poprawa sytuacji dochodowej mieszkańców.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 2.1. Rozwój potencjału kształcenia zawodowego i ustawicznego

Poddziałanie 2.1.1. Wzrost jakości kształcenia zawodowego

Poddziałanie 2.1.2. Rozwój infrastruktury szkolnictwa zawodowego i ustawicznego

Działanie 2.2. Stworzenie Centrum Kompetencji BOF

Działanie 2.3. Kształcenie wyższe na rzecz inteligentnych specjalizacji BOF

Działanie 2.4. Rozwój wychowania przedszkolnego

Poddziałanie 2.4.1. Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej

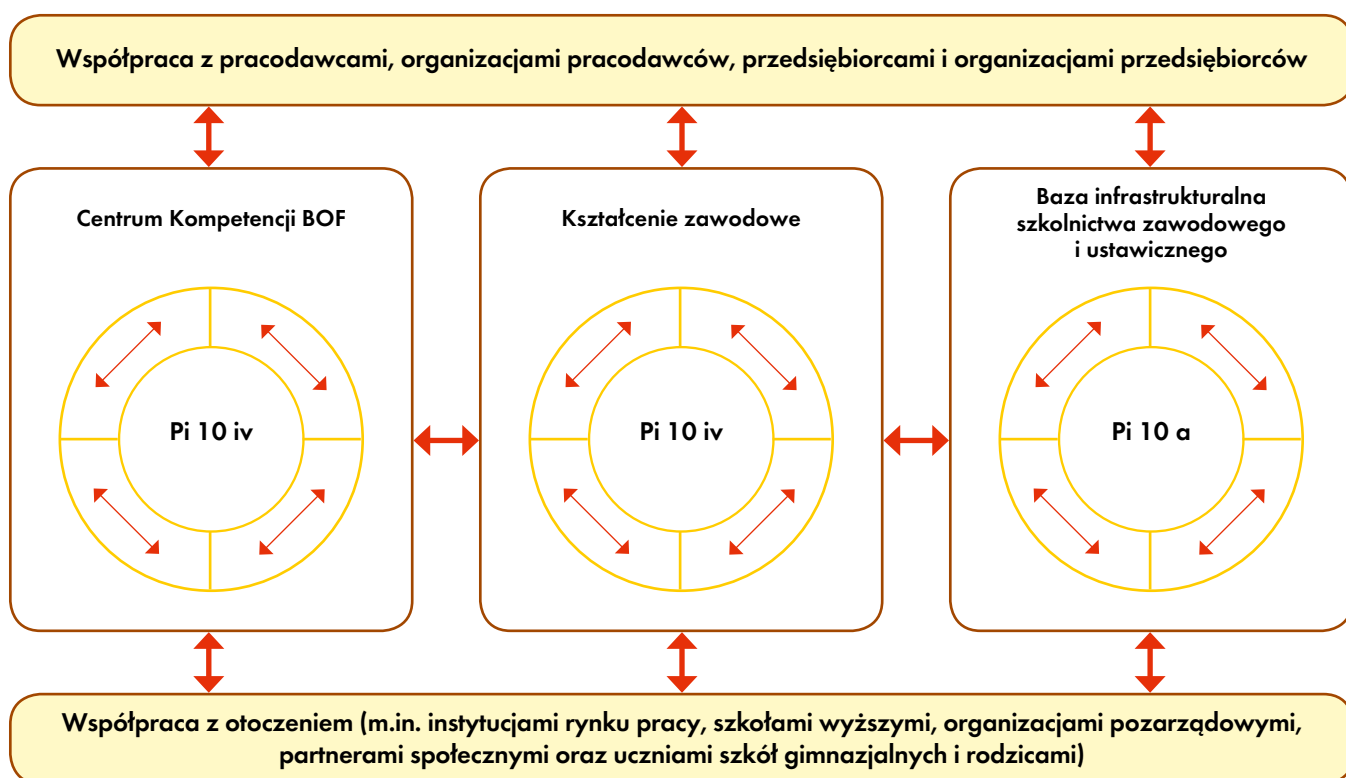
Poddziałanie 2.4.2. Rozwój infrastruktury wychowania przedszkolnego

Działanie 2.5. Rozwój kształcenia ogólnego dzieci i młodzieży

Poddziałanie 2.5.1. Podniesienie jakości kształcenia ogólnego dzieci i młodzieży

Poddziałanie 2.5.2. Rozwój infrastruktury instytucji popularyzujących naukę i innowację

Model rozwoju kształcenia zawodowego w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym

Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Białostocki Obszar Funkcjonalny, Białystok 2016, s. 175.

Cel „Dostępność do kultury” zakłada, iż występujący na terenie BOF potencjał kulturowy szczególnie predestynuje ten obszar do twórczego rozwijania kultury jako budulca kapitału społecznego. Jego wysoki poziom nie tylko sprzyja wzrostowi gospodarczemu, ale może być także kluczowym czynnikiem wspierającym spójność społeczną. Realizacja celu III. przyczynić się powinna do zwiększenia efektywności wykorzystania dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju zasobów kultury BOF.

CEL III. **DOSTĘPNOŚĆ** **DO KULTURY**

Działanie planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 3.1. Adaptacja obiektów historycznych na działalność kulturalną

Liczba instytucji kultury na obszarze BOF, w województwie podlaskim i Polsce w 2009 i 2012 roku

Jednostka terytorialna	Biblioteki		Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice		Galerie		Teatry		Muzea		Instytucje muzyczne		Kina	
	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012	2009	2012
Białystok	28	33	16	17	4	3	3	3	4	5	1	2	4	3
BOF	55	57	36	36	4	3	4	4	8	8	1	2	4	4
Podlaskie	281	292	169	169	9	8	5	5	24	26	2	4	15	14
Polska	9 861	9 462	4 027	3 870	346	344	141	129	774	768	42	80	448	447

Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Białostocki Obszar Funkcjonalny, Białystok 2016, s. 122.

CEL IV. AKTYWNA INTEGRACJA SPOŁECZNA

Cel „Aktywna integracja społeczna” zakłada, iż zapewnienie większej spójności społecznej na obszarze BOF będzie sprzyjało rozwiązywaniu problemów społecznych, a także wpłynie pozytywnie na rozwój ekonomiczny obszaru BOF. Realizacja celu powinna wpłynąć na poprawę integracji społecznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wzmocnienie ich zdolności do samodzielnego funkcjonowania.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 4.1. Włączenie społeczne, w tym wyrównywanie szans na rynku pracy

Działanie 4.2. Zwiększenie dostępu do usług społecznych

Działanie 4.3. Rozwój infrastruktury poprawiającej integrację społeczną

Rodziny korzystające z pomocy społecznej według przyczyny w gminach BOF w 2013 roku [%]

Jednostka terytorialna	Odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej według przyczyn					
	Ubóstwo	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Bezradność	Alkoholizm	Potrzeba ochrony macierzyństwa
Białystok	66	69	33	12	5	4
Choroszcz	46	49	39	24	5	4
Czarna Białostocka	73	57	38	20	14	16
Dobrzyniewo Duże	35	43	19	10	1	7
Juchnowiec Kościelny	46	54	35	12	10	12
Łapy	61	77	15	13	3	16
Supraśl	39	67	34	11	6	18
Turośń Kościelna	80	54	19	23	3	8
Wasilków	44	61	25	18	5	10
Zabłudów	64	59	34	16	5	28
BOF	55	59	29	16	6	12

Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Białostocki Obszar Funkcjonalny, Białystok 2016, s. 134.

Realizacja celu „Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska” zakłada, iż wprowadzanie gospodarki niskoemisyjnej w zakresie: niskoemisyjnych źródeł energii, zwłaszcza poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej, począwszy od przedsiębiorstw energetycznych, a skończywszy na gospodarstwach domowych, termomodernizacji istniejącej infrastruktury mieszkalnej i użyteczności publicznej, zastosowania technologii ograniczających emisję ma szczególne znaczenie w procesie zrównoważonego rozwoju obszaru BOF.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 5.1. Niskoemisyjny publiczny transport miejski i niezmotoryzowany

Poddziałanie 5.1.1. Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i rowerowego BOF

Poddziałanie 5.1.2. Zrównoważony transport miejski w Białymstoku

Działanie 5.2. Poprawa efektywności energetycznej i ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza

Poddziałanie 5.2.1. Wzrost efektywności gospodarowania energią w zakresie oświetlenia ulicznego

Poddziałanie 5.2.2. Rozwój energetyki opartej na OZE

Poddziałanie 5.2.3. Podniesienie efektywności energetycznej budynków

Poddziałanie 5.2.4. Modernizacja i rozbudowa systemu sieci ciepłych

Poddziałanie 5.2.5. Modernizacja indywidualnych źródeł energii cieplnej lub elektrycznej

Działanie 5.3. Gospodarka wodno-kanalizacyjna

Realizacja celu „Dostępność komunikacyjna” zakłada, iż niwelowanie różnicowań przestrzennych i przeciwdziałanie zapóźnieniom cywilizacyjnym, wynikającym z barier w dostępności infrastrukturalnej (w tym głównie drogowej) jest jednym z ważniejszych wyzwań rozwojowych BOF. Jakość infrastruktury transportowej oraz odpowiedni, adekwatny do rangi ośrodków regionalnych, standard dostępu do usług oraz infrastruktury społecznej i technicznej, należą do najważniejszych czynników wzrostu i kryteriów oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego BOF. Realizacja celu przyczynić się ma do poprawy zewnętrznej i wewnętrznej dostępności transportowej oraz spójności przestrzennej BOF.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 6.1. Rozwój kluczowych powiązań komunikacyjnych

Działanie 6.2. Budowa pasa startowego na lotnisku Krywlany

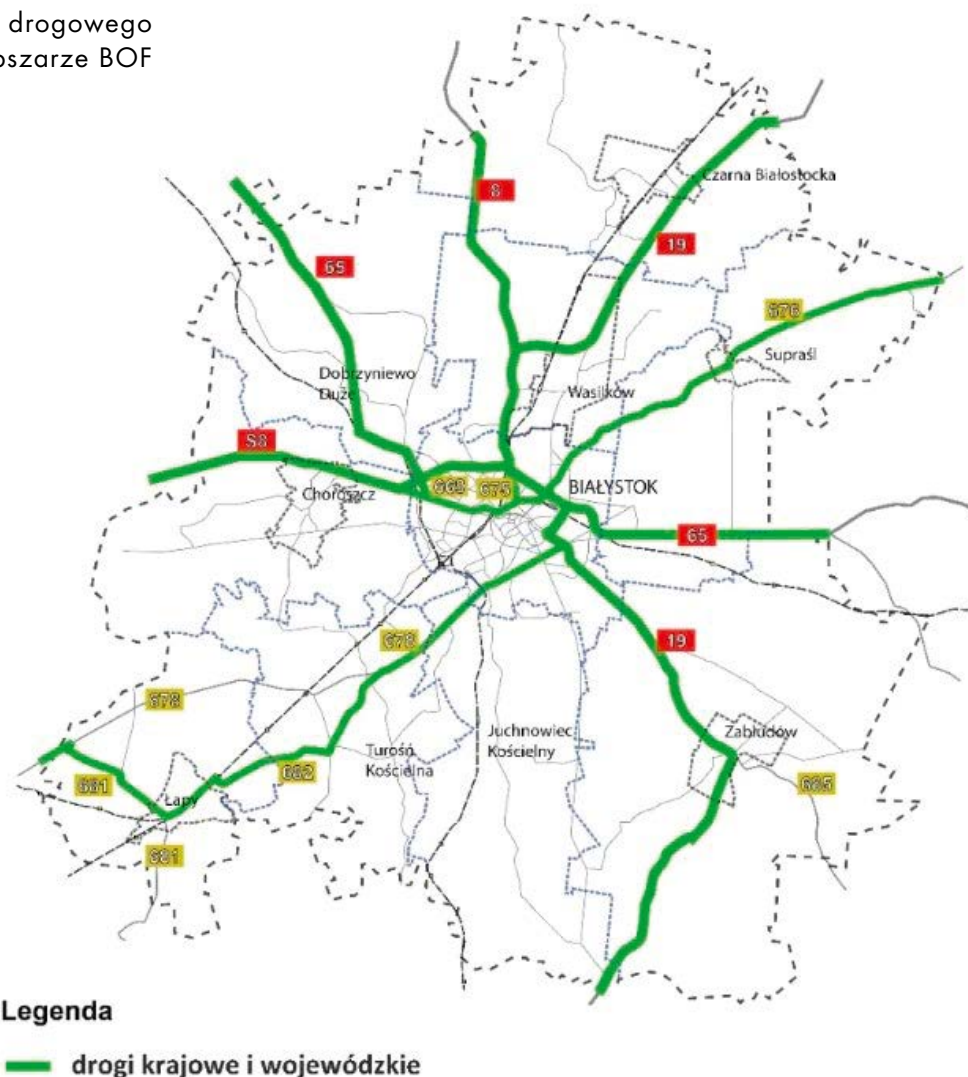

CEL V. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA

CEL VI. DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Schemat układu drogowego
na obszarze BOF

Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020, Białostocki Obszar Funkcjonalny, Białystok 2016, s. 50.

CEL VII. INTEGRACJA STRATEGICZNEGO ZARZĄDZANIA ROZWOJEM BOF

Cel „Integracja strategicznego zarządzania rozwojem BOF” zakłada, iż powiązania wewnętrzne w obszarze BOF są istotnym warunkiem jego rozwoju. Biorąc pod uwagę realizację zadań, takich jak: ochrona środowiska, gospodarka odpadami, podejmowanie wspólnych działań w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, promocja oraz pozyskiwanie środków unijnych, realizacja powyższego celu jest szczególnie istotna. Podkreśla się, iż rozwój funkcji metropolitalnych jest możliwy jedynie przy pełnej koherencji z działaniami na całym jej obszarze. Realizacja celu przyczynić się ma do zapewnienia sprawnego zarządzania i efektywnego wykorzystania środków oraz wsparcia beneficjentów w procesie przygotowania i realizacji projektów.

Działania i poddziałania planowane do realizacji w ramach celu strategicznego to:

Działanie 7.1. Instytucjonalizacja współpracy samorządów BOF

Działanie 7.2. Dokumenty strategiczne BOF

BIAŁYSTOK

Tadeusz Truskolaski Prezydent Miasta Białegostoku

Białystok to największe miasto północno-wschodniej Polski – stolica województwa podlaskiego oraz rdzeń Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. Miasto zajmuje obszar 102 km² i zamieszkałe jest przez 295 981 mieszkańców. Białystok aspiruje do miana kreatora przestrzeni tworzącej przyjazne środowisko do życia i rozwoju, które w optymalny sposób korzysta z zasobów naturalnych i infrastruktury technicznej, dostosowując ją do potrzeb mieszkańców. Zrównoważony rozwój Białegostoku przekłada się na rozwój społeczno-ekonomiczny oparty na inteligentnych rozwiązaniach zarządzania jego potencjałem gospodarczym z troską o otoczenie społeczne i środowisko przyrodnicze. Proces godzenia ekologicznych, społecznych i ekonomicznych celów rozwoju miasta wymaga aktywnego wdrażania inteligentnych rozwiązań w zakresie zarządzania i gospodarowania jego przestrzenią.

Atutem Białegostoku jest jego położenie geograficzne – blisko wschodniej granicy Państwa, a zarazem granicy Unii Europejskiej na przebiegu strategicznych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu transgranicznym. Planowana trasa kolejowa *Rail Baltica* stanowi element transeuropejskiego korytarza transportowego, łączącego Berlin, Warszawę, Kowno, Rygę, Tallinn i Helsinki. Planowany szlak drogowy *Via Carpatia*, pokrywa się na Podlasiu częściowo z trasą S-19 i S-8, łączy on kraje Europy Południowej ze Skandynawią. Istniejący układ dróg krajowych i wojewódzkich łączy Białystok z wszystkimi ważniejszymi ośrodkami w kraju.

Tereny inwestycyjne w Białymstoku zlokalizowane są w południowo-wschodniej części miasta w odległości ok. 11 km od drogi krajowej S 8, 0,7 km od drogi krajowej S19 i ok. 5,6 km od tras kolejowych: nr 6 (fragment międzynarodowej linii E75), 32, 37, 38, 515 na obszarze Podstrefy Białystok Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Podstrefa obejmuje tereny o łącznej powierzchni 94,3 ha, w tym:

- 29,9 ha – tereny Podstrefy Białystok (sprzedane),
- 64,4 ha – nowe tereny inwestycyjne (20,7 ha to tereny inwestycyjne Białostockiego Parku Naukowo-Technologicznego).

Preferowany profil przyszłych inwestorów to zgodnie ze „Strategią Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus” inwestycje oparte o innowacyjne i nowoczesne technologie generujące wysokiej jakości miejsca pracy. To sektor przeznaczony dla nowoczesnych usług, które w Białymstoku dynamicznie się rozwijają. Związane jest to przede wszystkim z dostępnością wysoko wykwalifikowanej kadry oraz ze zrealizowanymi i powstającymi powierzchniami biurowymi klasy A, jak też z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną. W Białymstoku obowiązuje 111 planów miejscowych, o powierzchni 4819,5 ha, które pokrywają 47,2% powierzchni całego miasta.

Białystok posiada dobrze rozubudowaną infrastrukturę techniczną. Sieć ciepłownicza w Białymstoku obejmuje 252 km wysokoparametrowych wodnych sieci ciepłowniczych (cała wysokoparametrowa sieć wodna w mieście ma 269 km długości), 6,5 km sieci parowych oraz 1806 węzłów ciepłych wodnych (w całym systemie ciepłowniczym jest 2151 węzłów). Co roku wzrasta również długość sieci wykonanej w technologii preizolowanej. Na początku 2016 r. wynosiła 116 km. Natomiast długość pozostałych czynnych sieci w Białymstoku (wg stanu na rok 2014) wynosiła odpowiednio: wodociągowa sieć rozdzielcza – 527,4 km, sieć kanalizacyjna – 440,8 km, sieć gazowa – 530,5 km.

Na terenie miasta wybudowano lub wyznaczono buspasy przyspieszające transport komunikacją miejską. W centrum powstały dwa węzły przesiadkowe służące do obsługi

komunikacji miejskiej i regionalnej. Miasto Białystok posiada Inteligentny system zarządzania ruchem, którym objęte jest całe miasto. Centrum Zarządzania Ruchem steruje m.in. sygnalizacją świetlną na 120 białostockich skrzyżowaniach. System generuje informacje, określa prognozy ruchu i na bieżąco optymalizuje zarządzanie sygnalizacją świetlną. Zastosowane rozwiązania zakładają priorytet dla transportu publicznego – autobusy otrzymują pierwszeństwo przejazdu na skrzyżowaniach. Obecnie trwają procedury administracyjne dotyczące przekształcenia lotniska Białystok-Krywały do pełnienia funkcji LUPOC – lotniska użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji. Dużą popularnością w mieście cieszy się BIKeR – Białostocka Komunikacja Rowerowa, która daje możliwość wypożyczenia 500 rowerów w 46 stacjach na terenie Białegostoku i w 3 w gminach ościennych. W Białymstoku jest obecnie 108,9 km dróg rowerowych. Jakość szlaków i ścieżek rowerowych doceniło PTTK przyznając miastu w 2015 r. certyfikat „Gmina Przyjazna Rowerzystom”.

Opiekę przedszkolną w Białymstoku oferuje 56 przedszkoli samorządowych, w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 56 przedszkoli niepublicznych i niepubliczne inne formy wychowania przedszkolnego, a także oddziały przedszkolne w niepublicznych szkołach podstawowych. Szkół podstawowych jest w sumie 31. Miasto Białystok prowadzi ponadto 15 liceów ogólnokształcących dla młodzieży, 2 licea ogólnokształcące dla dorosłych, 10 zasadniczych szkół zawodowych, 11 techników, 5 szkół policealnych oraz 1 szkołę specjalną przysposabiającą do pracy i szkołę artystyczną – Policealne Studium Wokalno-Aktorskie. Na terenie Białegostoku funkcjonuje 13 uczelni wyższych, na których w roku akademickim 2015/2016 kształciło się 30 779 studentów.

W Białymstoku w 2015 roku największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 188 588 osób, w tym mężczyźni – 96 152, kobiety – 92 436. Osób w wieku poprodukcyjnym było 57 117, w tej grupie znacząco dominowała liczba kobiet – 40 220, mężczyzn było prawie o połowę mniej – 16 897. Na podobnym poziomie przedstawiała się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tych osób było – 50 276. Liczba kobiet i mężczyzn w tej grupie była porównywalna i wynosi kolejno – 24 471 i – 25 805. Głównymi pracodawcami w Białymstoku wśród przedsiębiorstw są m.in.: Promotech Sp. z o.o., SaMASZ Sp. z o.o., AC S.A., Rosti Bianor Polska, APS Automatyka Pomiary Sterowanie, Powszechna Spółdzielnia Spożywców „Społem” w Białymstoku. W 2015 roku zarejestrowanych bezrobotnych w Białymstoku było 13 204 osób, w tym 7 293 mężczyzn i 5 911 kobiet. Stopa bezrobocia wynosiła 10,7%. W maju 2016 roku sytuacja bezrobotnych w Białymstoku uległa poprawie. Osób zarejestrowanych jako bezrobotne było 12 700. Stopa bezrobocia spadła w porównaniu z rokiem poprzednim do 10,2%.

Najbardziej rozpoznawalnym zabytkiem Białegostoku jest Pałac Branickich i jego ogrody. Nie należy jednak zapominać o innych ważnych punktach wyznaczających wielokulturowy charakter i klimat miasta: świątyniach różnych wyznań, pałacach i zakładach produkcyjnych stanowiących świadectwo fabrykanckiej prosperity Białegostoku w XIX i XX wieku, a także zabudowie drewnianej. Bogata oferta kulturalna Białegostoku obejmuje festiwale muzyczne (*Original Source Up To Date*, *Halfway Festival*), taneczne (Kalejdoskop), filmowe (ŻubrOFFka), a także przeglądy, konkursy i inne wydarzenia oddające ducha wielokulturowości stolicy Podlasia. Białystok to jedno z najbardziej zielonych miast Polski. Parki i skwery zajmują niemal trzecią część powierzchni miasta, tworząc doskonałe warunki do spacerów, joggingu i innych form aktywnego spędzania wolnego czasu. Prężnie rozwijana jest też osiedlowa infrastruktura wypoczynkowo-rekreacyjna, powstają nowe place zabaw, boiska i siłownie „pod chmurką”.

CHOROSZCZ

Robert Wardziński Burmistrz Choroszczy

Gmina Choroszcz położona jest w środkowej części województwa podlaskiego oraz zachodniej części powiatu białostockiego, przy ważnym drogowym szlaku komunikacyjnym Warszawa-Białystok (droga ekspresowa S8) i planowanej Południowej Obwodnicy Białegostoku (S19, Via Carpatia). Powierzchnia gminy wynosi około 164 km², w tym miasto Choroszcz zajmuje obszar 16,8 km². Od wschodu gmina Choroszcz graniczy z miastem Białystok oraz gminą Juchnowiec Kościelny, od południa z gminami: Łapy i Turośń Kościelna, od zachodu z gminami: Kobylin Borzymy i Sokoły, a od północy z gminami Tykocin i Dobryńewo Duże. Zachodnia granica gminy biegnie bagienną doliną Narwi, wśród labiryntu wodnego „polskiej Amazonii” Narwiańskiego Parku Narodowego. Park, wraz z otuliną, jest Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków w ramach europejskiej sieci Natura 2000. Na terenie gminy Choroszcz zameldowanych jest 14 445 osób (dane na dzień 31 grudnia 2015 r.). W mieście Choroszcz mieszka 5 643 osób. Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców gminy, o około 140 osób średnio rocznie.

Gmina Choroszcz, ze względu na bliskie położenie stolicy województwa i przebieg dróg krajowych, charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną z punktu widzenia inwestorów, rozwoju firm, w tym transportowych i turystyki tranzytowej. Niewielka odległość z Choroszczy do Białegostoku sprawia, że dojazd samochodami osobowymi z gminy do stolicy regionu jest niezwykle dogodny. Potrzeby lokalnej ludności gminy zaowocowały powstaniem linii autobusowej łączącej gminę Choroszcz z miastem Białystok (linia 103 i linia 107). Na terenie gminy znajduje się: 12 km dróg krajowych (droga S8), 700-metrowy odcinek drogi wojewódzkiej nr 676, 85 km dróg powiatowych oraz 73,3 km dróg gminnych publicznych. Nawierzchnia dróg gminnych i powiatowych jest zróżnicowana. W przyszłości przez teren gminy przebiegać ma Południowa Obwodnica Białegostoku – droga ekspresowa S19 (*Via Carpatia*), łącząca południowy wschód Polski z częścią północno-wschodnią kraju. Ponadto, przez teren gminy, w miejscowości Klepacze, przebiega linia kolejowa nr 6 – fragment międzynarodowej linii kolejowej E75. W przyszłości linia kolejowa E75 ma stać się fragmentem transeuropejskiego korytarza transportowego łączącego Berlin z Helsinkami. Trasa kolejowa ma przebiegać łącznie przez 6 krajów (Niemcy, Polskę, Litwę, Łotwę, Estonię i Finlandię), łącząc ze sobą Berlin, Warszawę, Białystok, Kowno, Rygę, Tallin i Helsinki (*Rail Baltica*).

Gmina Choroszcz, ze względu na położenie wzdłuż drogi krajowej Warszawa-Białystok, stanowi bardzo atrakcyjną lokalizację z punktu widzenia inwestorów. Już dziś zlokalizowane są tam siedziby firm handlowych, zakładów usługowych i produkcyjnych. Natomiast zgodnie z aktualizowanym obecnie miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, tereny te przeznaczone są pod: rzemiosło, usługi, przemysł, handel oraz budownictwo mieszkaniowe. Gmina, jako jedna z niewielu w kraju, posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na całej swej powierzchni. W planach zagospodarowania przestrzennego miasto Choroszcz oraz tereny wschodnie i północno-wschodnie gminy przeznaczone są głównie na cele mieszkaniowe, usługi społeczne i produkcyjno-usługowe. Dominacja funkcji produkcyjnej i usługowej wyraźnie zauważalna jest wzdłuż drogi S8. Wschodnia część gminy stanowi tereny podmiejskie Białegostoku. Północno-zachodnia, zachodnia oraz południowo-zachodnia część gminy to obszar tradycyjnej produkcji rolniczej i osadnictwa wiejskiego.

Długość sieci wodociągowej w gminie Choroszcz wynosi ok. 163 km. Z sieci wodociągowej korzysta ok. 82% mieszkańców gminy. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 90,8% mieszkańców miasta i 76,1% mieszkańców terenów wiejskich. Od 2016 roku rozpoczęła się w gminie Choroszcz modernizacja dwóch stacji uzdatniania wody – w Rogowie oraz Złotorii. Dzięki temu stacje staną się niemal bezobsługowe, a mieszkańcy oraz zlokalizowane na terenie gminy przedsiębiorstwa i firmy będą zaopatrywane w wodę na najwyższym światowym poziomie. Odnośnie do czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy Choroszcz to wynosi ona ok. 50 km. Gminne ścieki oczyszczane są poprzez Zakład Energetyki Ciepłej, Wodociągów i Kanalizacji w Choroszczy Sp. z o.o., który posiada oczyszczalnię ścieków o wydajności 1500 m³/dobę. Odbiorców ciepła w gminie Choroszcz zasila ZECWiK sp. z o.o. Źródłem ciepła, które posiada zakład, jest kotłownia opalana gazem ziemnym oraz biomasą. W skład instalacji ciepłowniczej wchodzi: kotły gazowe o mocy 2,5 MW oraz 4 MW, kocioł Eurobiomass o mocy 4 MW. Na terenie gminy występuje sieć ciepła o łącznej długości 5,743 km. Natomiast sieć gazowa na terenie gminy wynosi 10,4 km. Swym zasięgiem obejmuje miejscowości: Klepacze, Krupniki, Porosły Kolonia, Dzikie oraz miasto Choroszcz.

Na terenie gminy Choroszcz funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół w Choroszczy, w którego w skład wchodzi: Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Choroszczy (wraz ze Szkołą Filialną w Rogowie), Publiczne Gimnazjum im. Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Choroszczy, a także Publiczne Liceum Ogólnokształcące w Choroszczy;
- Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kruszewie;
- Szkoła Podstawowa w Złotorii;
- Przedszkole Samorządowe im. Jana Pawła II w Choroszczy z oddziałami: w Barszczewie, Łyskach, Złotorii, Kruszewie i Klepaczach.

Od listopada 2016 roku w planowane jest uruchomienie opieki na poziomie żłobka.

Gmina charakteryzuje się dobrą sytuacją na rynku pracy. W latach 2012-2014 liczba pracujących wzrosła o 18,7%, przy czym wzrost ten dotyczył przede wszystkim obszarów wiejskich gminy, gdzie liczba pracujących zwiększyła się o 41,3%. Na koniec 2014 roku liczba pracujących w gminie Choroszcz wyniosła o 3503 osoby, z czego większość (55,6%) stanowili mężczyźni. Ta zależność ma charakter odwrotny w mieście Choroszcz, gdzie występuje przewaga pracujących kobiet (56,3%). Na obszarach wiejskich gminy Choroszcz występuje natomiast zdecydowana przewaga pracujących mężczyzn (74,4%). W 2014 roku w gminie zarejestrowanych było 661 osób bezrobotnych, w tym 60,2% mężczyzn i 39,8% kobiet.

Wśród atrakcji turystycznych wymienić należy lokalne imprezy, takie jak: Jarmark Dominikański organizowany w każdą drugą niedzielę sierpnia na terenie parku przy Muzeum Wnętrz Pałacowych w Choroszczy oraz Międzynarodowy Dzień Ogórka w Kruszewie, organizowany w każdą drugą niedzielę września. Do najatrakcyjniejszych zabytków gminy należą: letnia rezydencja Branickich z połowy XVIII w., kościół św. Jana Chrzyciela oraz św. Szczepana Męczennika wraz z zespołem poklasztornej zakonu Dominikanów, pomniki z okresu powstań 1831 i 1863, Babia Góra z repliką posągu Światowida, czy tzw. Zerwany Most. Atrakcją turystyczną są również walory anastomozującej rzeki Narwi, która płynie jednocześnie wieloma korytarzami. Malowniczy obszar rozgałęziającej się rzeki nazywany jest Polską Amazonią. Nad rozlewiskami powstała kładka turystyczno-edukacyjna łącząca Śliwno i Waniewo (gm. Sokoły) o długości 1050 metrów. Stanowi ona jedno z destynacji wypraw pieszych i rowerowych mieszkańców gminy i turystów. Od 2016 roku w Choroszczy otwarto wielofunkcyjne tereny rekreacyjne wokół tzw. Kominiowego Bajora (tereny wyposażone są w boisko do siatkówki, ławeczki, wiatę oraz plac zabaw dla dzieci). Od 2015 roku w gminie Choroszcz funkcjonuje pierwszy w Polsce Aglomeracyjny System Rowerów Miejskich – BiKeR. Przez teren gminy przebiegają ponadto trzy piesze szlaki turystyczne oraz szlaki rowerowe np. Green Velo, szlaki kajakowe oraz jeden szlak konny.

CZARNA BIAŁOSTOCKA

Jacek Chruski Burmistrz Czarnej Białostockiej

Gmina Czarna Białostocka położona jest w granicach województwa podlaskiego, w jego środkowo-wschodniej części na północ od Białegostoku. Administracyjnie wchodzi w skład powiatu białostockiego. Siedzibą władz miejsko-gminnych jest miasto Czarna Białostocka, położone w odległości 22 km od Białegostoku. Od południa gmina graniczy z gminami powiatu białostockiego: Supraśl, Wasilków i Dobrzyniewo Kościelne, od zachodu z gminą Jasionówka, wchodzącą w skład powiatu monieckiego, natomiast od północy i wschodu z gminami powiatu sokólskiego: Korycin, Janów i Sokółka. Gmina zajmuje powierzchnię 206,4 km² z czego 76,5% powierzchni gminy to tereny leśne, a około 18,2% to użytki rolne. Liczba mieszkańców wynosi 11 671.

Gmina położona jest bezpośrednio przy drogach o charakterze tranzytowym (międzynarodowym i międzyregionalnym), tj.: drogi krajowe nr 8 i nr 19 oraz trasach ruchu turystyczno-rekreacyjnego. Przez gminę przebiega również ważny szlak komunikacyjny: linia kolejowa Warszawa – Kuźnica Białostocka.

W gminie Czarna Białostocka na terenach po byłej fabryce maszyn „Biafamar” zlokalizowane są uzbrojone tereny inwestycyjne, gdzie wydzieloną powierzchnię 4,92 ha zajmuje Podlaski Park Przemysłowy w Czarnej Białostockiej, którego stworzenie zostało współfinansowane przez Unię Europejską. W chwili obecnej na całym terenie prężnie działają duże firmy reprezentujące przemysł: metalowy (produkcja konstrukcji stalowych, cynkowanie, malowanie), drzewny, usługi, handel hurtowy i detaliczny. Produkują one wyroby, które trafiają na rynek krajowy oraz liczne rynki europejskie, a w szczególności skandynawskie. Na terenie miasta i gminy Czarna Białostocka uchwalonych zostało 12 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy czym 4 z nich zostały zmienione. Na terenie miasta obowiązuje 11 MPZP i 1 poza jego granicami (część wsi Wólka Ratowiecka). Powierzchnia gminy objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego to 633,43 ha co stanowi 3,07% powierzchni całej Gminy.

Praktycznie wszyscy mieszkańcy Gminy mają możliwość podłączenia się do sieci wodociągowej. Sumaryczna długość sieci wodociągowej w Gminie wynosi 98,27 km, a łączna wydajność 3 ujęć wody to 2246 m³/dobę. Własne ujęcia wody posiadają również niektóre zakłady przemysłowe. Na terenie Gminy istnieje system kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 53,39 km, obejmujące Czarną Białostocką, Czarną Wieś Kościelną, Klimki i Wólkę Ratowiecką. Ścieki odprowadzane są do zmodernizowanej w 1994 r. mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości do 900 m³ na dobę, zlokalizowanej w Czarnej Białostockiej. W zabudowie kolonijnej na obszarach wiejskich występują szamba, z których ścieki są wywożone przez specjalistyczne przedsiębiorstwa. Czarna Białostocka posiada system zaopatrzenia w energię ciepłą o łącznej długości 6,1 km obejmujący zabudowę wielordzenną, placówki oświatowe i budynki publiczne. System ten jest obsługiwany przez jedną kotłownię, wykorzystującą biomasę o mocy cieplnej 14,5 MW, przy aktualnym zapotrzebowaniu na poziomie 11,5 MW. Zastosowanie biomasy jako paliwa zamiast miazgi węglowej pozwoliło na znaczną redukcję emisji szkodliwych gazów (NO_x, SO₂) i pyłów. Energia

ciepna produkowana jest więc z odnawialnego źródła paliwa. Na obszarach wiejskich ogrzewanie indywidualne bazuje w przeważającej ilości na drewnie oraz rzadziej węgla. W Gminie Czarna Białostocka nie ma systemu zaopatrzenia mieszkańców w gaz sieciowy.

Na terenie gminy Czarna Białostocka funkcjonują 4 placówki edukacyjne dla ok. 1170 uczniów, dla których organem prowadzącym jest gmina: Przedszkole w Czarnej Białostockiej, Szkoła Podstawowa Nr 2 w Czarnej Białostockiej, Gimnazjum w Czarnej Białostockiej oraz Zespół Szkół w Czarnej Wsi Kościelnej. Dodatkowo w mieście Czarna Białostocka działa Zespół Szkół Ogólnokształcących oferujący taką ofertę edukacyjną jak: Technikum dla młodzieży kształcące w zawodzie technik informatyk (szkoła czteroletnia), Technikum dla młodzieży kształcące w zawodzie technik mechanik (szkoła czteroletnia), Szkoła Policealna dla Dorosłych (technik administracji – szkoła dwuletnia).

Stopa bezrobocia w gminie wynosi ok. 8,5%. Ludność w wieku przedprodukcyjnym wynosi 2041, produkcyjnym to 7413 zaś w poprodukcyjnym 2217. Na terenie gminy w 2016 roku zarejestrowanych było 684 podmiotów gospodarczych (dane z CEIDG) – głównie małych i średnich. Do największych grup branżowych na terenie gminy należą przedsiębiorstwa z kategorii przemysłu metalowego, drzewnego, handel hurtowy i detaliczny, działalność budowlana. Istotną grupę przedsiębiorstw stanowią również firmy należące do grupy pozostałej działalności usługowej i gospodarstw domowych zatrudniających pracowników; gospodarstw domowych produkujących wyroby i świadczących usługi na własne potrzeby. Dla kondycji społeczno-gospodarczej Gminy Czarna Białostocka kluczowe znaczenie ma sąsiedztwo głównego ośrodka gospodarczego, kulturalnego i edukacyjnego województwa, czyli Miasta Białystok oraz przynależność do Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, powołanego w celu wspólnych działań związanych z przemysłem, turystyką i infrastrukturą.

Czarna Białostocka posiada doskonałe warunki do wypoczynku zimą i latem. Sprzyja temu specyficzny mikroklimat będący efektem leśnej otuliny. Pięknie usytuowany, na olbrzymiej leśnej polanie, zalew wodny „Czapielówka” jest świetnym miejscem do wędkowania, kąpeli wodnych, słonecznych i kempingu. Dodatkową atrakcją pobytu w tutejszych lasach jest łowiectwo i zbiór runa leśnego. Na terenie gminy trwają intensywne prace nad ekologiczną siecią gospodarstw agroturystycznych. Amatorzy turystyki aktywnej znajdą tu kilka ciekawych i oznakowanych szlaków turystycznych, wiodących przez atrakcyjne przyrodniczo tereny. Jednym z najpopularniejszych jest Szlak Rękodzieła Ludowego Podlasia, pozwalający poznać ginące rzemiosło i warsztaty twórców – kowala, garncarzy i łyżkarza. Zabytki architektoniczne to kościół pw. Świętej Rodziny, czy zlokalizowany nieopodal, w Czarnej Wsi Kościelnej, wpisany do rejestru zabytków kościół pw. Matki Boskiej. Na uwagę zasługuje też Ośrodek Edukacji Leśnej im. Leśników Puszczy Knyszyńskiej przy Nadleśnictwie Czarna Białostocka z zabytkową wyłuszcarnią nasion z 1934 r.

DOBRZYNIOWO DUŻE

Bogdan Zdanowicz Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże

Gmina wiejska Dobrzyniewo Duże zlokalizowana jest w centralnej części województwa podlaskiego, w powiecie białostockim. Zajmuje powierzchnię 161 km² i posiada 8 912 mieszkańców. Od wschodu graniczy z gminą Wasilków, od południowo-wschodu z miastem Białystok, od południa z gminą Choroszcz, od zachodu z gminami Krypno i Tykocin, od północnego-wschodu z gminą Czarna Białostocka. Na terytorium gminy znajduje się 26 wsi, będących jednocześnie sołectwami. Dobrzyniewo Duże odnotowuje dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 1,4.

Dobrzyniewo Duże nie posiada terenów inwestycyjnych, niemniej jednak szeroko rozwinięta infrastruktura zachęca do inwestowania na tym terenie. W miejscowościach położonych najbliżej miasta dynamicznie rozwija się budownictwo, powstają nowe osiedla mieszkaniowe. Systematycznie wzrasta liczba mieszkańców. Duże jest też zainteresowanie podmiotów poszukujących terenów do budowy firm i zakładów usługowych. Nie bez znaczenia jest również dobrze rozwinięta komunikacja publiczna kursująca z dużą częstotliwością i pozwalająca mieszkańcom w krótkim czasie dotrzeć do znajdujących się w Białymstoku szkół średnich, wyższych uczelni, czy zakładów pracy. Te wszystkie czynniki sprawiają, że zainteresowanie zakupem działek pod budowę jest ogromne i o ile jeszcze kilka lat temu dotyczyło to działek zwłaszcza w miejscowościach położonych najbliżej miasta, to obecnie nie brakuje chętnych do zakupu działek w najdalej położonych od Białegostoku miejscowościach: Kopisk, Chraboły, Nowosiółki, Borsukówka. Odległość, z tych miejscowości, 20 km do stolicy województwa nie stanowi problemu. Część terenu gminy (wieś Fasty, Dobrzyniewo Kościelne, Borsukówka) objęta jest obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego.

Gmina posiada plany miejscowe, studium zagospodarowania, w których zawarta jest specyfika i charakterystyka gminy wraz z planem rozwoju do 2020 roku.

Teren gminy jest zwodociągowany prawie w 90%, kanalizacja i doziemna instalacja gazowa kształtuje się w granicach 15%. Dobrzyniewo Duże posiada własne hydrofornie, które dostarczają wysokiej jakości wodę mieszkańcom prawie całej gminy.

Na terenie Dobrzyniewa Dużego funkcjonuje 5 placówek edukacyjnych: Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dobrzyniewie Dużym, Nowym Aleksandrowie i Fastach oraz Szkoła podstawowa w Obrubnikach i Pogorzałkach.

Gmina zlokalizowana jest na bardzo ciekawym przyrodniczo terenie otuliny Puszczy Knyszyńskiej oraz dorzecza Narwi z jej dopływami – rzekami Supraśl i Biała. Prawnie chronionymi obszarami są: rezerwat „Kulikówka” o powierzchni ok. 11 ha w miejscowości Zalesie, utworzony w celu zachowania fragmentu doliny strumienia Kulikówka, z bogatym stanowiskiem niezwykle rzadkiej paproci pióropusznika strusiego oraz część rezerwatu „Krzemianka”, o powierzchni ok. 231 ha, położonego w zachodniej części Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej. Jest tam utrzymywany w stanie naturalnym fragment puszczy, charakteryzujący się bogactwem gatunków chronionych oraz dużą różnorodnością drzewostanu i zespołem źródeł zasilających stru-

mien o nazwie Krzemianka; do specjalnych atrakcji rezerwatu należą barcie pszczele i pozostałości po prehistorycznej kopalni krzemienia. Naturalne uwarunkowania środowiska przyrodniczego gminy, w niewielkim stopniu przekształconego działalnością człowieka, bogactwo lasów, dzięki którym możliwe jest rozwijanie łowiectwa, zbieractwa pożytków leśnych, a także uprawiania pieszych, konnych i rowerowych wędrówek, istnienie obszarów chronionych, naturalnych cieków wodnych, zabytków, wielu ciekawych miejsc – przesądza o atrakcyjności turystycznej tych terenów. Na obszarze gminy znajduje się wiele obiektów o walorach historyczno-kulturowych.

JUCHNOWIEC KOŚCIELNY

Krzysztof Marciniowicz Wójt Gminy
Juchnowiec Kościelny

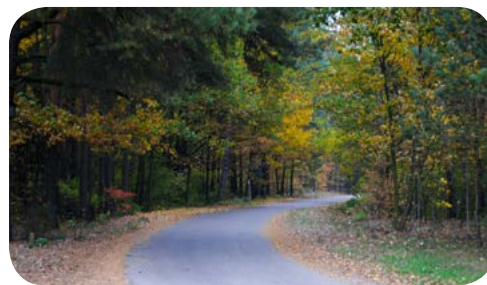
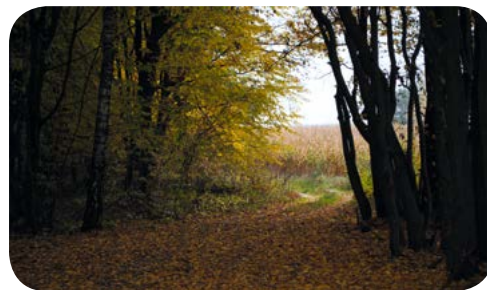

Gmina Juchnowiec Kościelny jest gminą wiejską zlokalizowaną w północno-wschodniej Polsce w województwie podlaskim, w powiecie białostockim, na południe od Białegostoku. Powierzchnia gminy to 171 km², a liczba ludności wynosi 15 458 osób. Znaczną część terenu gminy stanowią grunty rolne (76%), natomiast pozostałą część stanowią grunty leśne (17%), grunty zabudowane i zurbanizowane (6%) i nieużytki (0,64%). Liczba ludności w gminie sukcesywnie wzrasta z roku na rok. Na rozwój demograficzny gminy składa się dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji.

Na terenie gminy Juchnowiec Kościelny znajduje się odcinek drogi krajowej (droga nr 19) o długości 1,4 km oraz 4,36 km drogi wojewódzkiej (droga nr 678). Droga krajowa przebiega za wschodnią granicą gminy z Białegostoku w kierunku Lublina i dalej. Droga wojewódzka biegnie natomiast z Białegostoku poprzez Sokoły do Wysokiego Mazowieckiego w zachodniej części gminy i przecina jej najbardziej zurbanizowane obszary. Długość dróg powiatowych w gminie wynosi 117,9 km. Przez obszar gminy Juchnowiec Kościelny przebiega również jednotorowa linia kolejowa o długości ok. 19 km (Białystok – Bielsk Podlaski – Czeremcha) do wschodniej granicy państwa, zaliczona do linii kolejowych o znaczeniu państwowym. Obsługa podróży odbywa się na stacji Lewickie-Stacja. W gminie Juchnowiec Kościelny długość publicznych dróg gminnych wynosi 80,406 km, w tym: drogi o nawierzchni bitumicznej – 23,161 km, drogi o nawierzchni betonowej – 0,15 km, drogi o nawierzchni „kostka” – 11,052 km, drogi o nawierzchni tłuczniowej – 0,535 km, drogi o nawierzchni żwirowej – 9,668 km, drogi gruntowe – 35,84 km.

Dostępne tereny inwestycyjne na terenie gminy to Kolonia Koplany – tereny przemysłowo-usługowe o pow. 8,34 ha uzbrojone w sieć wodociągową i kanalizacyjną. Stan pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi 7,8%.

Infrastruktura techniczna jest w gminie dobrze rozwinięta. Długość sieci wodociągowej w 2015 r. wynosiła 175,86 km. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w 2014 wynosiła 3691 sztuk. Sieć kanalizacyjna natomiast w roku 2014 wynosiła 115,3 km, przy 1936 podłączeniach do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W środkowej części gminy funkcjonuje komunalna oczyszczalnia ścieków w Juchnowcu Dolnym. Wraz ze wzrostem udziału powierzchni utwardzonych, w tym głównie powierzchni ulic, nastąpił wzrost długości odcinków sieci kanalizacji deszczowej. Ponadto w gminie Juchnowiec Kościelny funkcjonuje ponad 56 km czynnej sieci gazowej. Przez teren gminy przebiega trasa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 250 relacji Białystok – Łapy – Łomża. Pozwala to na zasilanie w gaz przewodowy odbiorców gminy Juchnowiec Kościelny.

Na terenie gminy Juchnowiec Kościelny funkcjonują: Zespół Szkół im. Ks. Jerzego Popiełuszki w Juchnowcu Górnym, Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Kleosinie, Szkoła Podstawowa im. Ks. Michała Sopoćki w Księżynie oraz Przedszkole w Kleosinie, Punkt Przedszkolny w Księżynie oraz Niepubliczne Przedszkole „Kraina Dziecka” w Ignatkach-Osiedle.

W roku 2014 na terenie gminy Juchnowiec Kościelny zamieszkiwało 3084 osób w wieku przedprodukcyjnym, 10197 osób w wieku produkcyjnym oraz 2177 osób w wieku poprodukcyjnym. Poziom zatrudnienia w gminie dynamicznie rośnie. W okresie od 2000 roku do 2014 roku poziom zatrudnienia w gminie wzrósł o 158%. W ciągu ostatnich 15 lat najwięcej osób zatrudnionych w firmach na terenie gminy odnotowano w 2014 roku – 3646 osób. Największe zatrudnienie co roku notuje się w sektorze „Przemysł i budownictwo”. Drugim co do wielkości zatrudnienia sektorem jest „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi”. W grudniu 2015 roku na obszarze gminy zarejestrowanych było 636 osób bezrobotnych w tym 277 kobiet. Pozytywnym trendem w gminie jest zmniejszanie się bezrobocia. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego najwięcej mieszkańców zamieszkujących gminę Juchnowiec Kościelny posiada wykształcenie średnie – 26% mieszkańców gminy. Następną grupą są mieszkańcy z wykształceniem wyższym – 19%, zasadniczym zawodowym – 18%, podstawowym – 18% i gimnazjalnym – 6%. Gmina wyróżnia się na tle innych gmin wiejskich w województwie podlaskim pod względem ilości osób z wykształceniem wyższym, których jest blisko 1/5.

Walory środowiska naturalnego nieskażonego nadmierną działalnością gospodarczą człowieka, położenie na obszarze gminy Specjalnego Obszaru Ochronnego Natura 2000 o kodzie obszaru PLB 200007 i Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi predestynują do rozwoju turystyki. W południowej części gminy znajduje się tzw. strefa przyrodniczo-rekreacyjna. W strefie tej znajdują się takie wsie jak: Wojszki, Pańki, Zajęczi, Dorożki, Czerewki i Zaleskie, położone w bliskim sąsiedztwie rzeki Narew. Poza walorami przyrodniczymi gmina jest również ciekawym miejscem ze względu na swoją historię, która bardzo ściśle związana jest z historią parafii pw. Św. Trójcy w Juchnowcu Kościelnym. Atrakcje turystyczne czekają na mieszkańców gminy oraz przyjezdnych w Ignatkach-Osiedle, gdzie znajduje się Klub Jeździecki Białystok, dysponujący końmi wierzchowymi, powozami i bryczkami. Na terenie gminy znajdują się szlaki turystyczne takie jak „Szlak Maryjny” czy „Szlak Konopieli”. Gmina objęta jest systemem rowerów gminnych, który jest alternatywnym środkiem transportu oraz możliwością korzystania z roweru dla osób, które nie posiadają własnego sprzętu. Rower Gminny to środek transportu, umożliwiający szybkie poruszanie się po gminie. Jest dobrym uzupełnieniem komunikacji zbiorowej w Juchnowcu Kościelnym. Mieszkańcy gminy mają do dyspozycji 2 stacje i 20 rowerów (Kleosin, Ignatki-Osiedle). System jest w pełni kompatybilny z systemem BiKeR w Białymstoku.

Gmina Łapy zajmuje środkowy fragment województwa podlaskiego i należy do powiatu białostockiego ziemskiego, na który składa się 15 gmin posiadających zróżnicowany potencjał gospodarczy i warunki naturalne. Gmina Łapy od północy graniczy z gminą Choroszcz, od wschodu z gminą Turośń Kościelna i Suraż, od zachodu z gminą Sokoły, natomiast od południa z gminą Poświętne. Obszar gminy obejmuje powierzchnię 12 765 ha (128 km²), co stanowi ok. 0,63% powierzchni województwa podlaskiego i ok. 4,29% powierzchni powiatu białostockiego. Gminę zamieszkuje ok. 22 680 osób, a na jej terenie odnotowuje się dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 0,9.

Łapy położone są w odległości ok. 23 km od Białegostoku, 70 km od granicy z Białorusią i niespełna 150 km od Warszawy. Gmina znajduje się w rozwidleniu dwóch głównych dróg krajowych: S8 Warszawa – Białystok oraz S19 Białystok – Lublin. Bezpośrednio przez miasto przebiega główna linia kolejowa *Rail Baltica* – trasa E75 stanowiąca europejski korytarz o priorytetowym znaczeniu łączący Warszawę z Kownem, Rygą, Tallinem i Helsinkami. Na terenie gminy znajdują się dwie czynne bocznice kolejowe. Planowana jest przebudowa drogi wojewódzkiej nr 682 Białystok – Łapy, która znalazła się wśród najważniejszych przedsięwzięć drogowych ujętych w Regionalnym Planie Transportowym województwa podlaskiego na lata 2014-2020.

Gmina Łapy inwestorom oferuje tereny inwestycyjne o powierzchni około 24 hektarów należące do Podstrefy Łapy Tarnobrzskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W połowie są to działki w pełni uzbrojone, w pozostałej części aktualnie realizowany jest proces uzbrajania terenu. Będą to tereny wyposażone w niezbędną infrastrukturę: sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej, kanalizację teletechniczną oraz drogę wewnętrzną wraz z oświetleniem. W ramach tej inwestycji zaplanowano również kompleksowy remont i przebudowę dróg, które zapewnią bezpośredni dojazd do terenów inwestycyjnych, zwiększając ich dostępność i atrakcyjność. Atutem łapskiej podstrefy jest przede wszystkim jej umiejscowienie względem linii komunikacyjnych – bezpośrednie sąsiedztwo drogi wojewódzkiej oraz dróg powiatowych, a także bliskość bocznic kolejowej, połączonej z linią kolejową Warszawa-Białystok-granica Państwa z Litwą. Obszar Miasta i Gminy Łapy, w całości objęty jest miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Sieć wodociągowa na terenie gminy o długości 115,5 km zapewnia dostawę wody do 99% ogółu ludności. System ten obsługuje 8 hydroforni, które są zasilane z 17 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie gminy Łapy. Ścieki z terenu gminy Łapy są pompowane przy pomocy 31 strefowych przepompowni ścieków i 1 wód deszczowych poprzez 128,3 km długości sieci kanalizacji i obsługuje 80,2% ogółu mieszkańców gminy. Obsługą sieci wodno-kanalizacyjnej zajmuje się spółka gminna Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. System ciepłowniczy (ciepło systemowe) obsługiwany jest przez spółkę gminą Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o.o. W skład systemu wchodzi 4 kotłownie, w tym 3 będące własnością spółki. Na terenie gminy z gazu ziemnego korzystają jedynie mieszkańcy miasta Łapy. Obszar dystrybucyjny Łapy zasilany jest z gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Białystok-

-Wysokie Mazowieckie. Dalszy rozwój gazyfikacji gminy będzie realizowany przez Mazowiecką Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o., co wpłynie na podwyższenie standardu życia mieszkańców, zarówno z punktu widzenia ich wygody, jak i również ograniczenia zanieczyszczeń atmosfery.

Na terenie gminy Łapy działa żłobek i dwa gminne przedszkola oraz 7 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (w tym dwa niepubliczne) obejmujące wychowaniem przedszkolnym ogółem ok. 646 dzieci w 31 oddziałach. Nauczanie na poziomie podstawowym realizowane jest przez 7 szkół podstawowych i 4 gimnazja, które realizują edukację szkolną dla ogółem ok. 1728 uczniów w 98 oddziałach. Placówki oświatowe posiadają dobrą bazę lokalową, która jest systematycznie remontowana i modernizowana. Każda placówka posiada salę gimnastyczną, sale komputerowe oraz ogólnodostępne tereny sportowe wyposażone w nową infrastrukturę sportową. Prowadzonych jest wiele rodzajów zajęć pozalekcyjnych, kół zainteresowań i ogólnorozwojowych zajęć sportowych. Na terenie gminy funkcjonują także dwie szkoły ponadgimnazjalne, których organem prowadzącym jest Powiat Białostocki, są to: Liceum Ogólnokształcące w Łapach i Zespół Szkół Mechanicznych w Łapach, w skład którego wchodzi technikum, zasadnicza szkoła zawodowa, szkoły dla dorosłych i liceum ogólnokształcące. Szkoły ponadgimnazjalne oferują szeroki wybór różnych profili i zawo-

dów. Na system oświaty składa się także Centrum Kształcenia Praktycznego, które uprawnione jest do prowadzenia kursów w zakresie obsługi wózków jezdniowych i wymiany butli gazowych w wózkach napędzanych silnikiem zasilanym gazem propan-butan. W CKP Łapy prowadzone są różnego rodzaju kursy, m.in.: komputerowe; nauki jazdy pojazdami mechanicznymi i wózkami jezdniowymi; technologia robót wykończeniowych w budownictwie; sprzedawcy; BHP; spawalnicze; obsługi ciągników, dźwigów towarowo-osobowych i suwnic; kursy doskonalące dla nauczycieli i inne według zapotrzebowania lokalnego rynku.

Gminę Łapy zamieszkuje ok. 22 680 mieszkańców. Korzystny ze względu na rozwój gminy jest rozkład ludności według ekonomicznych grup wiekowych, bo aż ok. 64,5% mieszkańców jest w wieku produkcyjnym, ok. 15,8% w wieku przedprodukcyjnym, a zaledwie ok. 19,7% ogółu ludności gminy stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym [wg stanu na 31.12.2014]. Na koniec 2014 roku saldo migracji wyniosło -103 osób. Na terenie gminy Łapy funkcjonuje Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku Filia w Łapach, który swoim zasięgiem działania obejmuje 4 gminy: Łapy, Poświętne, Turośń Kościelna i Suraż. Na dzień 31 grudnia 2015 r. w tutejszym urzędzie zarejestrowanych było ogółem 1476 osób z terenu miasta i gminy Łapy co stanowi 76% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w Filii PUP w Łapach.

„Polska Amazonia” tak nazywane są malownicze rozlewiska Narwi w sąsiedztwie Łap. Miasto znajduje się w otulinie Narwiańskiego Parku Narodowego. Pełna meandrów rzeka tworzy tu unikalną ostoję będącą pozostałością pierwotnej przyrody. Miłośnicy aktywnego spędzania czasu mają możliwość bezpośredniego obcowania z dziką przyrodą i poznawania jej piękna z kajaków, rowerów i pieszo. Bliskość Puszczy Białowieskiej, Puszczy Knyszyńskiej i Biebrzańskiego Parku Narodowego – znajdują się one w odległości kilkudziesięciu kilometrów od Łap – sprawia, że to miejsce zyskuje uznanie w oczach ludzi aktywnych. Poza walorami przyrodniczymi, gmina Łapy posiada dodatkowe walory antropogeniczne, takie jak różnego rodzaju zabytkowe obiekty sakralne, interesujące miejsca, bogaty kalendarz imprez i wydarzeń kulturalno-sportowych, które uzupełniają, wspomagają i wzbogacają ofertę turystyczną.

Miejsko-wiejska gmina Supraśl położona jest w środkowej części województwa podlaskiego w powiecie białostockim. Od północy graniczy z gminami Wasilków, Czarna Białostocka i Sokółka, od zachodu z miastem Białystok, od wschodu z gminami Szudziałowo i Gródek, a od południa z gminą Zabłudów. W gminie Supraśl znajduje się 40 miejscowości oraz 17 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi: 189 km², natomiast liczba mieszkańców ogółem wynosi 14 520. Gmina odnotowuje dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi 1,6.

Stolica gminy Supraśl jest oddalona od największego miasta w województwie Białegostoku o zaledwie szesnaście kilometrów. Dzięki takim połączeniom przechodzącym przez teren gminy jak wojewódzka droga numer 676, łącząca Białystok i Krynki oraz krajowa droga numer 65, łącząca Białystok i Bobrowniki, możliwa jest doskonała komunikacja z miastem wojewódzkim oraz połączenie tranzytowe gminy z granicą Białorusi. Poprzez korzystne skomunikowanie drogowe z Białymstokiem (16 km), Gmina Supraśl posiada dobre połączenia z największymi ośrodkami miejskimi w Polsce: Warszawą, Gdańskiem, Poznaniem, Katowicami, Łodzią, co przy jednoczesnym (niewielkim) oddaleniu od głównych traktów komunikacyjnych, stwarza dogodne warunki rozwoju ekonomicznego Gminy.

Gmina Supraśl posiada 3 tereny inwestycyjne, z czego 2 z nich położone są przy ulicy Cegielnianej w Supraślu o powierzchniach 1,7 ha i 2ha, a także 1 położony przy ulicy Nowy Świat o powierzchni 1,2 ha. Aktualnie gmina Supraśl posiada 25 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni – 1 064 ha.

Miasto Supraśl posiada wodociąg komunalny, oraz istniejące przy ZPD „Tartak” ujęcia zakładowe przeznaczone do celów awaryjnych i wyjątkowych. Sieć wodociągowa rozdzielcza ma łączną długość 82,2 km, z czego 68,8 km na obszarach wiejskich. Miasto Supraśl jest objęte centralnym systemem kanalizacyjnym miasta Białystok, który tworzą przepompownie w Supraślu i Ogrodniczkach. Ścieki są pompowane do kolektora w rejonie stacji wodociągowej „Pietrasze”, a następnie grawitacyjnie odprowadzane do centralnej oczyszczalni ścieków w Białymstoku. Miejska sieć grawitacyjnych kanałów sanitarnych jest w trakcie rozbudowy. Gaz ziemny do celów komunalnych i grzewczych pobiera się z gazociągu wysokoprężnego poprzez stację redukcyjno-pomiarową w Grabówce, a następnie doprowadza się gazociągiem miasta Supraśl oraz wsi Ogrodniczki, Karakule i Sowlany. Kompleks terenów Zaścianki – Grabówka obsługuje gazociąg średnioprężny łączący stację redukcyjną w Grabówce z gazociągiem w ul. Baranowickiej w Białymstoku.

Na terenie gminy Supraśl funkcjonują 3 szkoły podstawowe (zlokalizowane w Supraślu, Sobolewie i Ogrodniczkach), 2 szkoły gimnazjalne (w Supraślu i Sobolewie) oraz 1 szkoła średnia (w Supraślu – Liceum Plastyczne im. Artura Grottgera). Gmina posiada łącznie 6 przedszkoli, z czego 3 to przedszkola niepubliczne, natomiast 3 pozostałe są placówkami publicznymi, dla których organem zarządzającym jest

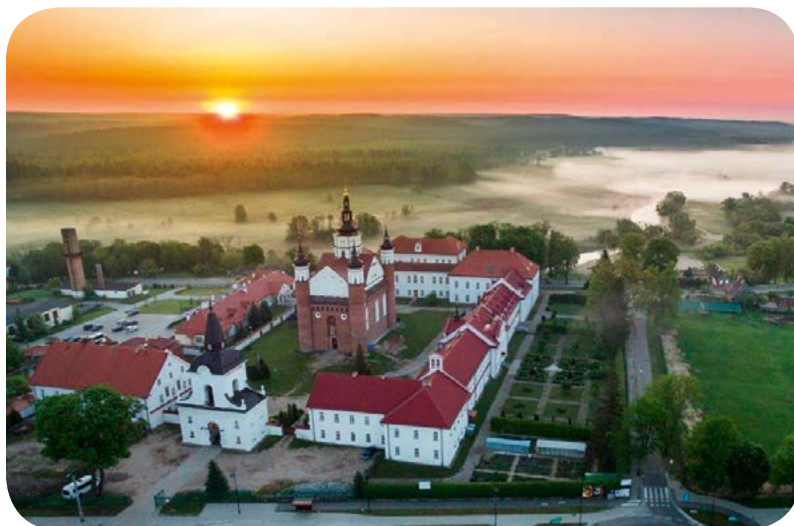

gmina. Przedszkola lub oddziały przedszkole znajdują się w miejscowościach: Supraśl, Ogrodniczki, Zaścianki, Sobolewo i Grabówka. W gminie Supraśl nie ma żadnego żłobka.

Korzystnym zjawiskiem zaobserwowanym głównie na terenach wiejskich gminy przylegających bezpośrednio do Białegostoku (Grabówka, Zaścianki, Sowłany, Sobolewo) jest dynamiczny przyrost ludności. Wzrost zaludnienia wsi ma pozytywny wpływ na funkcje administracyjno-usługowe Supraśla. Gmina może się poszczycić również relatywnie wysokim poziomem wskaźnika kapitału intelektualnego, wyższym od wskaźnika dla całego województwa. Spowodowane jest to niewielką odległością gminy od uczelni wyższych zlokalizowanych w mieście wojewódzkim. Poziom bezrobocia w gminie Supraśl wynosi 14,7% (stan na 2015 r.). Struktura bezrobocia według płci: ogółem: 676, mężczyźni: 416, kobiety: 260 (stan na 2015 r.). (dane GUS)

Gmina posiada znakomite walory przyrodnicze przede wszystkim dzięki dolinie rzeki Supraśl oraz Puszczy Knyszyńskiej. Na terenie puszczy został utworzony Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej. Częściowo na terenie gminy zlokalizowane jest także Nadleśnictwo Supraśl – jedno z siedmiu nadleśnictw obejmujących swym zasięgiem obszar puszczy. Na jego obszarze znajduje się dziesięć rezerwatów przyrody częściowych i jeden rezerwat ścisły (Bahno w Borkach), czyli taki, w którym jakakolwiek ingerencja człowieka jest całkowicie zabroniona. Dodatkowo oprócz wymienionych obszarów chronionych na terenie gminy znajdują się 43 pomniki przyrody w postaci m.in. głazów narzutowych, pojedynczych drzew, alei. Występują również tereny będące użytkami ekologicznymi np. oczka wodne, bagienka, kępy drzew i krzewów, torfowiska, starorzecza. Miejsce swoje mają również obiekty podlegające pod odrębne przepisy ochrony, takie jak Arboretum w Kopnej Górze. Jednym z najbardziej cennych zasobów naturalnych zlokalizowanych na terenie gminy Supraśl są złoża torfu leczniczego, czyli borowiny. Bliskość lasów Puszczy Knyszyńskiej, m. in. borów świerkowych i sosnowych oraz panujący klimat wpływają na obecność w powietrzu fitoerozoli. Są to olejki eteryczne oddziałujące leczniczo na choroby układu oddechowego. Wśród obiektów, będących atrakcjami turystycznymi wymienić należy przede wszystkim: Monaster Zwiastowania Najświętszej Marii Panny uznany w 2011 r. za „Siódmy Cud Polski”, Muzeum Ikon, Pałac Buchholtzów, Dom Ogrodnika, Dom Tkaczy, Dom Kleina, Biały Dworek czy Kościół pw. Świętej Trójcy.

TUROŚŃ KOŚCIELNA

Grzegorz Jakuc Wójt Gminy Turośń Kościelna

Gmina Turośń Kościelna położona jest w województwie podlaskim, w powiecie białostockim. Powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 14 030 ha, co stanowi 0,69% powierzchni województwa podlaskiego i 4,68% powierzchni powiatu białostockiego. Gmina podzielona jest na 34 sołectwa: Baciuty, Baciuty-Kolonia, Baciuty Stacja, Barszczówka, Bojary, Borowskie Gziki, Borowskie Michały, Borowskie Olki, Borowskie Skórki, Borowskie Żaki, Chodory, Czaczki Małe, Czaczki Wielkie, Dobrowoda, Dołki, Iwanówka, Juraszki, Lubejki, Markowszczyzna, Niecki, Niewodnica Korycka, Niewodnica Kościelna, Piecki, Pomigacze, Stoczki, Tołcze, Topilec, Topilec-Kolonia, Trypucie, Turośń Dolna, Turośń Kościelna (2 sołectwa), Zalesiany, Zawady. Główną miejscowością gminy jest Turośń Kościelna, w której znajduje się Urząd Gminy i podstawowe obiekty użyteczności publicznej. Z danych na koniec 2014 r. gminę zamieszkuje 5919 osób.

Sieć drogową na terenie gminy Turośń Kościelna tworzy 162,8 km dróg publicznych (wojewódzkie, powiatowe, gminne). Główne ciągi komunikacyjne stanowią drogi wojewódzkie i drogi powiatowe. Drogami gminnymi odbywa się głównie ruch lokalny (bezpośredni dojazd do nieruchomości, pól i lasów). Na terenie gminy istnieją ważne urządzenia infrastruktury o znaczeniu ponadlokalnym (tj. krajowym, wojewódzkim i powiatowym), a mianowicie: magistralna linia kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana Warszawa – Białystok – Granica państwa, droga wojewódzka Białystok – Wysokie Mazowieckie, droga wojewódzka Białystok – Łapy.

Gmina Turośń Kościelna w swoich zasobach posiada tereny inwestycyjne w Turośni Kościelnej w rejonie ul. Wysokie. Główny charakter planowanych na terenie gminy Turośń Kościelna inwestycji związany jest z zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz budynkami mieszkalnymi w zabudowie zagrodowej. Pokrycie Gminy Turośń Kościelna obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego to około 1,8% powierzchni administracyjnej.

Zaopatrzenie w wodę 34 miejscowości odbywa się z czterech ujęć i stacji wodociągowych stanowiących własność Gminy Turośń Kościelna, a eksploatowanych przez Wodociągi Podlaskie Sp. z o. o. Na terenie gminy scentralizowany system kanalizacji sanitarnej posiadają miejscowości: Turośń Kościelna, Turośń Dolna, Iwanówka, Juraszki i Pomigacze, Niecki, Dobrowoda, Baciuty, Markowszczyzna, Zalesiany, Tołcze i Piecki. Pozostałe miejscowości na terenie gminy dysponują lokalnymi urządzeniami kanalizacyjnymi, najczęściej są to zbiorniki ściekowe tzw. szamba, z których osady są wywożone wozami asenizacyjnymi. Część indywidualnych gospodarstw domowych posiada własne przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na obszarze gminy długość sieci gazowej na koniec 2014 roku wynosiła 37 km, a korzystało z niej 42% mieszkańców.

Kształcenie dzieci i młodzieży w gminie Turośń Kościelna odbywa się w 5 placówkach szkolnych, tj.: 4 szkołach podstawowych (w tym jedna niepubliczna) i 1 gimnazjum. Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Turośni Kościelnej zostały połączone w Zespół Szkół.

Na terenie Gminy zarejestrowanych jest 328 przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą. Od początku 2015 r. przybyło 49 nowych przedsiębiorców, natomiast 35 swą działalność zakończyło. 81 przedsiębiorców jako przeważający rodzaj działalności wskazało handel, 66 zajmuje się budownictwem, po 37 działa w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie, 30 przedsiębiorców prowadzi działalność profesjonalną, naukową i techniczną.

Obecnie na terenie Gminy Turośń Kościelna zarejestrowanych jest 227 osób bezrobotnych, w tym 92 kobiety. Najwięcej zarejestrowanych osób jako bezrobotne to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, natomiast najmniej z średnim ogólnokształcącym.

Na terenie gminy Turośń Kościelna znajdują się atrakcyjne szlaki rowerowe, takie jak: „Narwiański Labirynt” – 45 km, szlak niebieski „Włókniarzy” – Fasty – Dzikie – Żółtki – Choroszcz – Kościuki – Niewodnica Kościelna – Tołcze – Dobrowoda – Borowskie Żaki – Suraż – Zawyki – Doktorce – Strabla – Plutycze – Rajsk – Haćki – 75 km, Szlak żółty „Nadnarwiański” – Białystok – Księżyno – Niewodnica – Trypucie – Zawady – Topilec – Izbiszczce – Śliwno – Kruszewo – Pańki – 31 km, Szlak żółty „Podmiejskich Rezydencji” – Bokiny – Turośń Kościelna – Juchnowiec Kościelny – Zabłudów – Bobrowa Dolina – Supraśl – 50 km. Wśród obiektów wartych odwiedzenia na terenie gminy wymienić można obiekty sakralne, takie jak: kościoły we wsiach: Turośń Kościelna, Niewodnica Kościelna, cerkiew w Topilcu, kaplice we wsiach: Pomigacze, Iwanówka, Baciuty oraz pomniki pamięci, które znajdują się we wsiach: Topilec, Juraszki, Niewodnica Kościelna, Turośń Kościelna.

WASILKÓW

Mirosław Bielawski Burmistrz Wasilkowa

— 450 lat —

Gmina Wasilków zlokalizowana jest w regionie Wysoczyzny Białostockiej, w centralno-wschodniej części województwa podlaskiego, na północ od Białegostoku. Na terenie całej gminy mieszka ponad 15 tys. osób. Gmina Wasilków to przede wszystkim rozległe tereny leśne i miejsca o dużych walorach przyrodniczych. Obszar gminy zajmuje powierzchnię 127,2 km² (w tym użytki rolne: ok. 40% i leśne: ok. 48%). Siedzibą organów gminy jest zaliczane do aglomeracji białostockiej i położone w dolinie rzeki Supraśl miasto Wasilków. Same miasto zamieszkuje ponad 10 tysięcy mieszkańców i zajmuje powierzchnię 28,15 km². W latach 1995-2014 liczba ludności w Wasilkowie wzrosła z 7629 do 10 677, a więc o prawie 40%. Wasilków kiedyś zwany „sypialnią Białegostoku” dziś coraz częściej doceniany jest jako miasto, które przyciąga inwestorów i stwarza coraz lepsze warunki bytowe swoim mieszkańcom.

Przez gminę Wasilków przebiegają dwie drogi krajowe prowadzące do przejść granicznych: Nr 19 do Kuźnicy Białostockiej (z Białorusią) i Nr 8 do Budziska (z Litwą) oraz linia kolejowa nr 6 Zielonka-Kuźnica (stacja kolejowa w Wasilkowie) oraz droga wojewódzka Nr 676 Białystok – Krynki. Trwają prace nad przebudową ciągu ulic: Białostockiej, Grodzieńskiej i Ks. W. Rabczyńskiego, który stanowi jeden z najważniejszych odcinków dróg na terenie gminy, a jednocześnie jest połączeniem drogowym miasta Białegostoku z drogami krajowymi Nr 8 i 19 (poprzez Obwodnicę Wasilkowa).

Przez Gminę Wasilków przepływają dwie rzeki: Supraśl oraz Czarna. Ta pierwsza stanowi główny punkt poboru wody dla Wodociągów Białostockich.

Tereny inwestycyjne stanowiące własność gminy Wasilków obejmują działki o powierzchni 4,5703 ha położone przy ul. Supraślskiej w Wasilkowie. Stan uzbrojenia na powyższych terenach inwestycyjnych to magistrala wodociągowa i kanał sanitarny ciśnieniowy. Tereny inwestycyjne stanowiące własność Skarbu Państwa obejmują działki o powierzchni 17,3653 ha położone w Wasilkowie przy obwodnicy. Na koniec 2015 r. na terenie gminy Wasilków obowiązywały 46 miejskie plany zagospodarowania przestrzennego, które zajmowały powierzchnię ok. 253 ha.

Niemal we wszystkich miejscowościach na terenie gminy znajduje się wodociąg i kanalizacja sanitarna. Planowana jest dalsza rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej w Wasilkowie, Nowodworcach i Jurowcach oraz Dąbrówkach. Miejscowości, które posiadają sieć gazową to: Wasilków, Sielachowskie, Osowicze, Nowodworce i Dąbrówki. W planach jest jej dalsza rozbudowa. Z sieci wodociągowej korzysta w gminie Wasilków 95,2% mieszkańców, z sieci kanalizacyjnej 84,0%, zaś z sieci gazowej 40,6%. Z roku na rok odsetek mieszkańców Wasilkowa mających dostęp do ww. instalacji sukcesywnie rośnie.

Na obszarze gminy funkcjonują 2 szkoły podstawowe: w Wasilkowie i Studziankach. Ponadto w Sochoniach i Jurowcach istnieją oddziały filialne Szkoły w Wasilkowie. Opiekę przedszkolną gmina oferuje w formie Przedszkola Publicznego, które wraz z oddziałem filialnym mieści się w Wasilkowie. Dodatkowo na terenie gminy istnieją punkty przedszkolne w Studziankach, Sochoniach i Jurowcach oraz oddziały przedszkolne w Szkołach Podstawowych (w Wasilkowie, Studziankach, Sochoniach

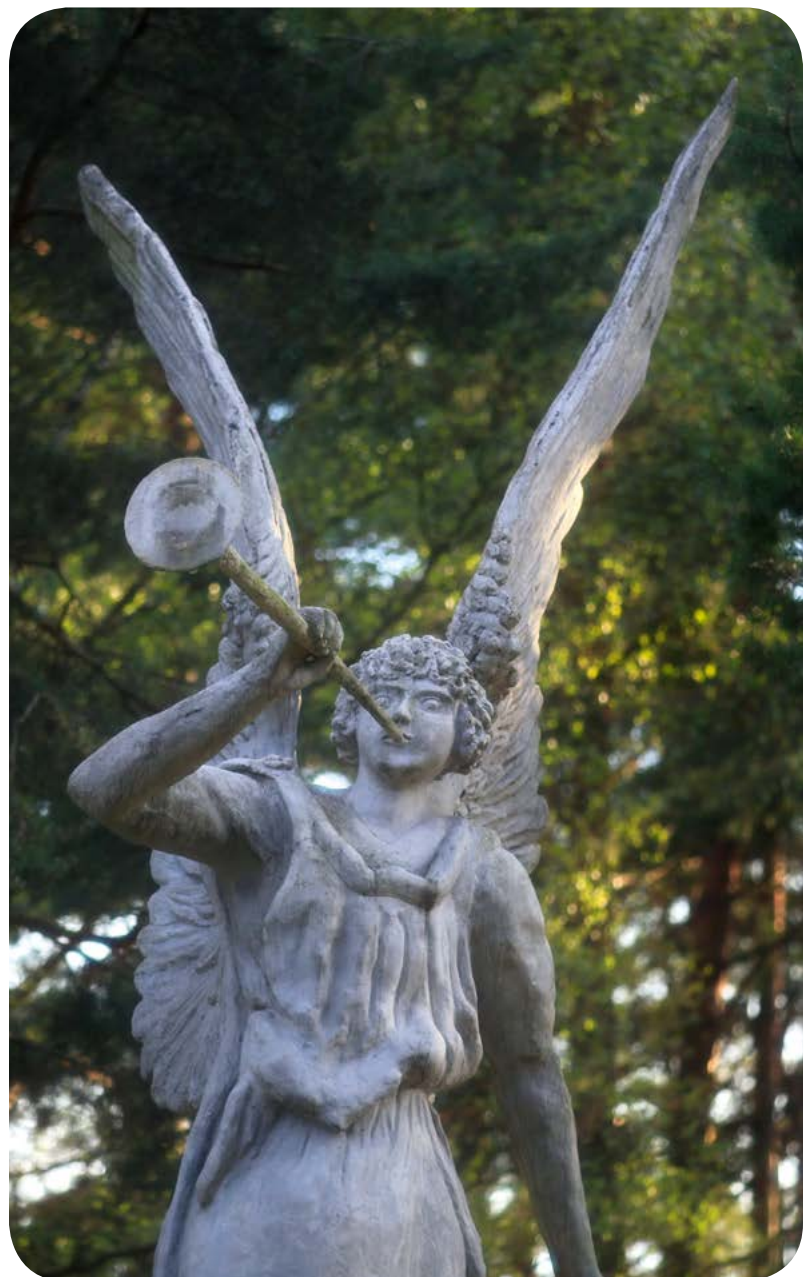

i Jurowcach). Na terenie gminy Wasilków działa 5 przedszkoli niepublicznych, w tym również przedszkole językowe.

W 2014 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła ponad 15 tys. osób, z czego 64,9% to ludzie w wieku produkcyjnym, a 20,0% w wieku przedprodukcyjnym. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym to 8,3% i jest to bardzo zbliżona wartość dla całego powiatu białostockiego (8,2%). Zdecydowana większość Wasilkowian to ludzie pracujący lub uczący się w pobliskim Białymstoku, czy też w samym Wasilkowie i okolicach.

Główne atrakcje turystyczne gminy Wasilków to: zalew wraz z miejską plażą w Wasilkowie, Jurajski Park Dinosaurów w Jurowcach, Muzeum Wsi w Osowiczach i Wioska Indiańska w Jurowcach. Miejsca które warto odwiedzić ze względu na bogatą i ciekawą historię to m.in. Święta Woda, Cmentarz Rzymskokatolicki, a także Wiatrak w Studziankach. W centrum Wasilkowa znajduje się jedna z najnowocześniejszych bibliotek na Podlasiu, w której mieści się m.in. czytelnia, sala konferencyjna, kąciak zabaw dla dzieci i sala komputerowa z bezpłatnym dostępem do internetu. Gmina stwarza bardzo dobre warunki do rekreacji i rozwoju swoich pasji przez cały rok. Wasilków otoczony jest Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej dzięki czemu mieszkańcy oraz turyści mają możliwość korzystania z licznych szlaków pieszych, rowerowych, jeździeckich oraz ścieżek dydaktycznych. Mają oni też doskonałe warunki do uprawiania turystyki kwalifikowanej: wędkarstwa, myślistwa, kajakarstwa i jeździectwa. W Wasilkowie są 2 hotele, kwatery agroturystyczne i pola namiotowe. W okresie zimowym nad zalew w Wasilkowie tłumnie przyjeżdżają kąpać się „morsy” zrzeszeni w Podlaskim Klubie Morsów.

ZABŁUDÓW

Adam Tomanek Burmistrz Zabłudowa

Miejsko-wiejska gmina Zabłudów położona jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego, w powiecie białostockim. W swoich granicach administracyjnych graniczy: od południa – Bielsk Podlaski (powiat bielski) i Narew (powiat hajnowski); od zachodu – Juchnowiec Kościelny (powiat białostocki); od północy – miasto Białystok, Supraśl i Gródek (powiat białostocki) i od wschodu – Michałowo (powiat białostocki). Powierzchnia gminy wynosi 339,77 km² i stanowi 11,66% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest niewielki ośrodek miejski, miasto Zabłudów, chlubiące się ponad 500-letnią tradycją. Zabłudów jest największą pod względem powierzchni gminą Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, zajmuje bowiem obszar 339,74 km² na terenie której zameldowanych jest 9158 osób. Gmina odnotowuje ogólnokrajowy trend, wyrażający się ujemnym wskaźnikiem przyrostu naturalnego, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosi -2,3. Niemniej, w efekcie ogólnospołecznego trendu, wynikającego z migracji mieszkańców większych miast na tereny znajdujące się w niedalekiej odległości od dużego ośrodka miejskiego, w ostatnich latach zaobserwowano systematyczny wzrost liczby mieszkańców gminy. Skutkiem tego zjawiska jest zauważalny w północnej części gminy, rozwój zabudowy mieszkaniowej, której towarzyszy rozwój przedsiębiorczości.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, tj. drogi krajowe: Nr 19 – Białystok – Lublin – Rzeszów, Nr 65 – Białystok – Bobrowniki oraz wojewódzkie: nr 685 Białystok Hajnówka, Nr 686 Zajma – Michałowo – Jałówka. Rozbudowana sieć dróg powiatowych i gminnych usprawnia dostęp do wyżej opisanych dróg. Ponadto, wykorzystując istniejący układ drogowy poprzez obwodnicę Białegostoku został, zapewniony dla obszaru gminy dostęp do drogi ekspresowej S-8, a dalej międzynarodowego systemu transportowego. Dodatkowymi walorami gminy są bezpośrednie sąsiedztwo miasta wojewódzkiego, w którym znajduje się główny węzeł kolejowy województwa podlaskiego, jak również nieodległe sąsiedztwo wschodniej granicy Unii Europejskiej, bliskość granic Rosji, Litwy i Białorusi, a tym samym dostęp do przejść granicznych, w szczególności w Kuźnicy Białostockiej, Bobrownikach, Ogrodnikach, Budzisku. Miasto Zabłudów jest węzłem komunikacyjnym w gminie, który obsługuje podróży w kierunkach do miejscowości: Białystok, Bielsk Podlaski, Hajnówka Narew, Michałowo. Ponadto, zapowiadane centralne inwestycje drogowe: *Via Baltica*, *Via Carpatia* w nieoceniony sposób wpłyną na wzrost potencjału ekonomicznego regionu.

Gmina Zabłudów nie posiada uzbrojonych terenów inwestycyjnych, jednak w chwili obecnej w ramach Strategii ZIT BOF przygotowywane jest uzbrojenie terenów inwestycyjnych na powierzchni ok. 4,0 ha. Należy podkreślić, iż obserwowany jest wzrost zainteresowania potencjalnych inwestorów terenami położonymi na obszarze gminy. Zainteresowanie to wynika z takich czynników jak: położenie geograficzne poza terenami prawnie chronionymi w sąsiedztwie stolicy województwa podlaskiego, warunkującego dostęp do wykwalifikowanej kadry pracowniczej; korzystny układ komunikacyjny oddalenie o niespełna 50 km; od przejścia granicznego z Białorusią w miejscowości Bobrowniki oraz niskie ceny gruntu wynikające z miejsko-wiejskiego charakteru gminy. Powierzchnia terenów objętych obowiązującymi planami oraz zmianami planów miejscowych wynosi około 230 ha, co stanowi około 0,8% powierzchni gminy Zabłudów.

Gmina na swoim obszarze jest gestorem sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Posiada własne stacje wodociągowe w Pawłach, Krynickich, Zabłudowie, Kurianach i Białostocku. Długość czynnej sieci wodociągowej w gminie Zabłudów wynosi 158 km, w tym 17,8 km na terenie miasta Zabłudów, a 140 km na obszarach wiejskich. Obecnie, rozwój sieci wodociągowej gminy dotyczy głównie obszarów wiejskich. Gmina posiada także własną biologiczną oczyszczalnię ścieków, której przepustowość umożliwia podłączenie, w przyszłości nowych gospodarstw. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie Zabłudów wynosi 18 km, z czego 14,8 km na terenie miasta Zabłudów, a 3,2 km na obszarach wiejskich. Istnieje potrzeba budowy sieci kanalizacyjnej. Obecnie, na obszarach nieskanalizowanych stosowane są rozwiązania alternatywne w postaci oczyszczalni ekologicznych.

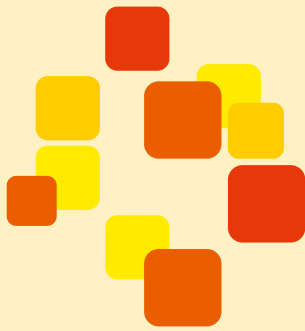
Na terenie miasta i gminy Zabłudów funkcjonuje 1 gimnazjum, 4 szkoły podstawowe oraz 1 przedszkole. Liczebność oddziałów wynika z trendów dotyczących zmian w liczbie dzieci, pobierających naukę w wymienionych placówkach oświatowych.

Położenie gminy Zabłudów w obszarze bezpośredniego oddziaływania miasta wojewódzkiego, dodatkowo uwarunkowane funkcjonalnym połączeniem komunikacyjnym, sprzyja przede wszystkim zwiększeniu liczby pracujących mieszkańców oraz podsięgnięciu poziomu przedsiębiorczości, szczególnie w północnej części gminy. Pozytywnym efektem oddziaływania miasta jest dla mieszkańców dostęp do instytucji kształcenia, a dla pracodawców dostęp do pracowników o różnorodnym stopniu kwalifikacji bądź wykorzystania możliwości kreowania struktury kwalifikacji zawodowych odpowiadających popytowi i podaży rynku pracy.

Gmina Zabłudów posiada korzystne warunki do rozwoju turystyki. Obszary o wyróżniających się walorach turystycznych zlokalizowane są w dwóch rejonach: północnym, obejmującym leśne tereny Puszczy Knyszyńskiej i stanowiącym w większości otulinę Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej oraz południowym, leżącym w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Narew i stanowiącym część Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi. Ponadto przez teren gminy przebiega kilka szlaków turystycznych:

- dolina Narwi: Cieluszki – Kaniuki – Ryboły; szlak ten stanowi część Europejskiego Szlaku Bocianiego;
- Szlak pieszy „Skrajem Puszczy Knyszyńskiej”: Białystok – Bobrowniki o długości 60 km, z czego 17 km na terenie gminy (Kuriany – Płoskie – Kamionka – Słomianka – Żednia);
- autokarowy „Szlak Świętyń Prawosławnych”: Białystok – Zabłudów – Bielsk Podlaski – Hajnówka; Na terenie gminy Zabłudów przebiega on przez wsie Ryboły, Pawły oraz miasto Zabłudów;
- Rowerowy Wszekulturowy Szlak Ziemi Zabłudowskiej;
- Szlak Podmiejskich Rezydencji.

Świadectwem znakomitej historii miasta Zabłudów są budowle sakralne, takie jak: klasycystyczny kościół p.w. św. Piotra i Pawła, wybudowany w 1840 roku, na wzór katedry wileńskiej, wybudowana w 1854 roku na planie krzyża greckiego – klasycystyczna cerkiew Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny oraz XIX-wieczne kaplice cmentarne p.w. św. Rocha i św. Marii Magdaleny.

STOWARZYSZENIE BIAŁOSTOCKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO

ul. Mickiewicza 74 lok. 6
15-232 Białystok
www.bof.org.pl

**Urząd Miejski
w Białymstoku**
ul. Słonimska 1
15-950 Białystok
www.bialystok.pl

**Urząd Miejski
w Choroszczu**
ul. Dominikańska 2
16-070 Choroszcz
www.choroszcz.pl

**Urząd Miejski
w Czarnej Białostockiej**
ul. Traugutta 2
16-020 Czarna Białostocka
www.czarnabialostocka.pl

**Urząd Gminy
Dobrzyniewo Duże**
u. Białostocka 25
16-002 Dobrzyniewo Duże
www.dobrzyniewo.pl

**Urząd Gminy
Juchnowiec Kościelny**
ul. Lipowa 10
16-061 Juchnowiec Kościelny
www.juchnowiec.gmina.pl

**Urząd Miejski
w Łapach**
ul. Gen. Wł. Sikorskiego 24
18-100 Łapy
www.lapy.pl

Urząd Miejski w Supraślu
ul. Piłsudskiego 58
16-030 Supraśl
www.suprasl.pl

Urząd Gminy Turośń Kościelna
ul. Białostocka 5
18-106 Turośń Kościelna
www.turosnskoscielna.pl

Urząd Miejski w Wasilkowie
ul. Białostocka 7
16-010 Wasilków
www.wasilkow.pl

Urząd Miejski w Zabłudowie
ul. Rynek 8
16-060 Zabłudów
www.zabludow.pl